

UNIVERZITA KARLOVA  
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

**Teologické motivy**  
*ve světech J. R. R. Tolkiena, C. S. Lewise*  
*a George Lucase*

Ondřej Michálek

Katedra systematické teologie  
Vedoucí práce: Mgr. Filip Outrata, Ph.D.  
Studijní program: Teologie  
Studijní obor: TKT

Praha 2021

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Teologické motivy ve světech J. R. R. Tolkiena, C. S. Lewise a George Lucase napsal samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

V Praze dne 18. 4. 2021

## **Anotace**

V této práci se zabývám tématem teologických motivů ve vybraných světech Johna Ronalda Reuela Tolkiena – Středozemě, Clive Staplese Lewise – Narnie a George Lucase – Star Wars. Ve světě Středozemně půjde o celý kánon, který obsahuje příběhy ze Středozemě se zaměřením na Pána prstenů a Hobita. Ze světa Narnie použiji všech sedm knih. Ve světě George Lucase porovnáám hlavně tzv. G-kánon, vlastní materiál George Lucase. Pokud se vyskytne téma, které tímto kánonem nebude pokryto, podívám se do tzv. T-kánonu, případně do C-kánonu. Porovnáám jednotlivé teologické otázky v přístupech autora ovlivněného anglikanismem, katolicismem a metodismem s buddhismem. Nejdůležitějšími otázkami pro mě bude stvoření, hřích, milost, naděje, odpuštění a vykoupení. Pro jednotlivá témata porovnáám jednotlivé přístupy a jejich porovnání s biblickým vyprávěním. Cílem práce je tedy posouzení, zda a v jaké míře tyto příběhy odrážejí biblický pohled na člověka a na dějiny.

## **Klíčová slova**

Pán prstenů, Tolkien, Lewis, Narnie, Star Wars, Lucas, naděje, vykoupení, hřích, milost, Bible

## **Summary**

In this work I explore the subject of theological motives in the worlds of John Ronald Reuel Tolkien – Middle-earth, Clive Staples Lewis – Narnia and George Lucas – Star Wars. In the world of the Middle-earth, it will be the whole canon, which contains stories from the Middle-earth focusing on The Lord of the Rings and The Hobbit. I will use all seven books from the world of Narnia. In George Lucas's world, I'm mainly using the so-called G-canon. If there's a topic that's not covered by this canon, I'll look into the so-called T-canon, or the C-canon. I will compare the different theological questions in the approaches of an author influenced by Anglicism, Catholicism and Methodism with Buddhism. The most important questions for me will be creation, sin, grace, hope, forgiveness and redemption. For each topic, I compare the approaches and compare them to the biblical narrative. The aim of the work is if and howt extent these stories reflect a biblical view of man and of history.

## **Keywords**

The Lord of the Rings, Tolkien, Lewis, Narnia, Star Wars, Lucas, hope, redemption, sin, mercy, the Bible

## **Poděkování**

Chtěl bych poděkovat své rodině, že mě podporovala a dovolila mi prosedět nad Pánem prstenů a Star Wars obrovské množství času, Kamilovi Kubicovi chci poděkovat za odbornou konzultaci ohledně světa Star Wars. Své partnerce a své dceři chci poděkovat za trpělivost při mých studiích a vedoucímu své práce, Mgr. Filipovi Outratovi, Ph.D. chci poděkovat za cenné rady, postřehy a hlavně za bleskovou odezvu.

# Obsah

ÚVOD.....	8
<b>1</b> <b>TEOLOGICKÉ MOTIVY .....</b>	<b>9</b>
1.1    TEOLOGICKÁ ANTROPOLOGIE .....	9
1.1.1    DEFINICE ANTROPOLOGIE .....	9
1.1.2    DEFINICE TEOLOGICKÉ ANTROPOLOGIE .....	9
1.1.3    HŘÍCH .....	10
1.1.4    MILOST .....	10
1.1.5    SPÁSA .....	11
1.2    STVOŘENÍ .....	11
1.3    ESCHATOLOGIE .....	12
<b>2</b> <b>HLEDÁNÍ STOP V PŘÍBĚZÍCH.....</b>	<b>13</b>
2.1    MOC A VÝZNAM PŘÍBĚHŮ .....	13
2.2    METODIKA PRÁCE .....	14
<b>3</b> <b>PŘEDSTAVENÍ JEDNOTLIVÝCH AUTORŮ .....</b>	<b>15</b>
3.1    J. R. R. TOLKIEN .....	15
3.1.1    STRUČNÝ ŽIVOTOPIS.....	15
3.1.2    INSPIRACE .....	16
3.2    C. S. LEWIS.....	17
3.2.1    STRUČNÝ ŽIVOTOPIS.....	17
3.2.2    INSPIRACE .....	18
3.3    GEORGE LUCAS.....	19
3.3.1    STRUČNÝ ŽIVOTOPIS.....	19
3.3.2    INSPIRACE .....	20
<b>4</b> <b>STVOŘENÍ A ESCHATOLOGIE .....</b>	<b>21</b>
4.1    BIBLICKÝ POHLED .....	21
4.2    STAR WARS .....	22
4.2.1    STVOŘENÍ .....	22
4.2.2    ESCHATOLOGIE .....	24
4.3    STŘEDOZEMĚ .....	25
4.3.1    STVOŘENÍ .....	25
4.3.2    ESCHATOLOGIE .....	27
4.4    NARNIE.....	29
4.4.1    STVOŘENÍ .....	29
4.4.2    ESCHATOLOGIE .....	30
<b>5</b> <b>HŘÍCH, MILOST A SPÁSA.....</b>	<b>33</b>
5.1    BIBLICKÝ PŘÍBĚH.....	33
5.2    STAR WARS .....	34
5.2.1    HŘÍCH A PÁD .....	34
5.2.2    MILOST .....	36
5.2.3    SPÁSA .....	37

5.3	STŘEDOZEMĚ .....	39
5.3.1	HŘÍCH A PÁD .....	39
5.3.2	MILOST .....	42
5.3.3	SPÁSA .....	44
5.4	NARNIE .....	45
5.4.1	HŘÍCH V NARNII .....	45
5.4.2	MILOST .....	46
5.4.3	SPÁSA .....	47
<b>6</b>	<b>SHRNUTÍ .....</b>	<b>50</b>
6.1	STVOŘENÍ A ZÁNİK .....	50
6.2	HŘÍCH, MILOST A SPÁSA .....	50
6.3	TEOLOGIE TŘÍ SVĚTŮ .....	51
	<b>SEZNAM LITERATURY .....</b>	<b>52</b>

# Úvod

Teologie je věda, která se od počátku svého vzniku snaží svět reflektovat a objevovat zároveň. Dle Kaspera je krizí současné teologie odtržení víry od zkušenosti.<sup>1</sup> Naše zkušenost však neobsahuje pouze zkušenosti s chudými, nespravedlností, svatostí, radostí či utrpením. Zkušenost obsahuje cokoliv, s čím se setkáme. Jedna z důležitých zkušeností je zkušenost ohromení, zkušenost snění a nadšení. Tuto zkušenost měly generace lidí, když Tolkien vydal svého Pána prstenů a další díla ze světa Středozemě, když Lewis uvedl na svět první díl Narnie či když Lucas nastartoval mánii mládeže, která chtěla mít doma alespoň jeden světelný meč ze světa Hvězdných válek (Star Wars). Tato zkušenost zanechá na člověku své stopy. Zvláště pokud mluvíme o Pánovi Prstenů či o Star Wars, můžeme mluvit o skálopevných fanoušcích, kteří opravdu žijí v těchto světech, učí se jazyky elfů, oblékají se jako rytíři Jedi apod. Je tedy přirozené, že takto silné ovlivnění určitým dílem s sebou nese jistou metafyzickou zkušenost a jistý druh nazírání na realitu. V této práci se pokusím rozkrýt, co jednotliví autoři chtěli svými příběhy sdělit a co je v samotných příbězích.

---

<sup>1</sup> KASPER, *Uvedení do víry*, s. 13



# 1 Teologické motivy

## 1.1 Teologická antropologie

### 1.1.1 Definice antropologie

Antropologie je věda o člověku v nejširším slova smyslu.<sup>2</sup> Samotný název pochází z řeckého *ανθρωπος* (*anthrōpos*) člověk. Antropologii připadají otázky vztahující se k jedinci, které se mohou týkat jeho společenského postavení, fyzické stability, funkce jednotlivých orgánů apod. Dalo by se říct, že cokoliv se týká člověka, stává se předmětem antropologie. Medicína by mohla být aplikovaná antropologie těla, psychologie zase antropologie mysli. Historie si dává za cíl proměnu člověka a společnosti v dějinách. Antropologie má však svá omezení. Počáteční i koncový bod je člověk. Nelze hodnotit lidské dějiny z pohledu zvířete a pokud ano, pak nelze mluvit o historii. Naše vlastní historie by byla dozajista vnímána jinak, kdyby byla vyprávěna z hlediska přírody.

### 1.1.2 Definice teologické antropologie

Teologická antropologie, dle Vladimíra Boublíka, vykládá člověka ve světle Kristova tajemství. Nejedná se o vědeckou disciplínu jako takovou, spíše o vědecké „nazírání“.<sup>3</sup> Díky dialogu s filosofií má teologická antropologie pevné základy a není to pouze mystika. Užívám-li termínu „pouze“, pak nijak nedehestuji mystiku. Právě z mystiky plyne druhá část teologické antropologie, neboť stojí právě na víře ve zmrtevýchvstání. Kristus nám svým životem, smrtí a zmrtevýchvstání ukazuje, kdo jsme my a kdo je Bůh. Proto jsou témata antropologie například stvoření člověka, hřích, milost a spása. Mluvíme-li však o teologické antropologii v různých fantasy a sci-fi světech, je třeba rozšířit náš zájem nejenom na lidskou rasu, ale na jakákoliv rozumná stvoření. Společným znakem všech tří autorů je pestrost, co se týče bytostí ovládající rozum.

---

<sup>2</sup> *Encyklopedický slovník*. Praha: ED 1993, str. 55.

<sup>3</sup> BOUBLÍK, *Teologická antropologie: člověk v Kristu Ježíši*, str. 9.

### 1.1.3 Hřích

Hřích je termín, který je pevně svázán s židovstvím a křesťanstvím. Ve starém zákoně se pro hřích používá termín חָטָא (chátá), což znamená minout se cíle, znečistit se a několik dalších významů. V Novém zákoně se používá slova ἁμαρτία (hamartía) s téměř stejným významem, doplněným o abstraktnější použití jako pochybení a mýlení se.

V Heidelbergském katechismu<sup>4</sup> se na otázku, odkud poznávám svou bídu (a hřích) odpovídá, že je poznávám z Božího zákona. Zde je naprosto jasné propojení mezi zákonem na jedné straně a hříchem na straně druhé. Hřích je to, co Bůh zapověděl.

Katolická církev ve svém katechismu<sup>5</sup> tvrdí, že hřích je urážka Boha: Hřích se vzpírá Boží lásce k nám a oddaluje od ní naše srdce. Je neposlušností jako prvotní hřích, je vzpourou proti Bohu, protože člověk chce být „jako Bůh“ (Gn 3,5) tím, že zná a stanoví, co je dobré a co je zlé. Hřích je tedy „sebeláska až k pohrdání Bohem“. Kvůli takovému pyšnému vyvyšování je hřích pravým opakem poslušnosti Ježíše Krista, který uskutečňuje spásu.

Anglikánská církev<sup>6</sup> na otázku, co je to hřích, dává tuto odpověď: Hřích je hledání naší vlastní vůle místo vůle Boží, přestože to ničí náš vztah s Bohem s ostatními lidmi a s celým stvořením.

Toto srovnání je zajímavé, neboť katolická církev dává do popředí vzpouru proti Bohu. Lutherské církve naopak dávají důraz na zákon, jehož porušením vzniká hřích. Anglikánská církev hřích propojuje s důsledky hříchu s naší touhou po samostatnosti bez zábran. Všechny se ale shodují na základní premise, že u Boha hříchu není.

### 1.1.4 Milost

Milost je ústředním tématem jak Starého, tak Nového zákona. Ve Starém zákoně prosí Mojžíš o milost pro svůj lid, když hřeší na poušti, David prosí o milost, když dozná svoji vinu, celý Izrael prosí o milost, když je odveden do babylonského zajetí.

---

<sup>4</sup> *Heidelbergský katechismus*, str. 15

<sup>5</sup> *Katechismus katolické církve*, paragraf 1850

<sup>6</sup> *Book of common prayer*, str. 848

Milosrdenství je Kristovo poselství, kdy namísto tvrdosti zákona přináší jho, které netíží. (Mt 11:30). Dá se bez nadsázky říct, že v evropské kultuře milosrdenství, alespoň jako pojem, zakořenilo. Na filmových plátnech očekáváme od hrdiny milosrdenství a od „padoucha“ naopak čekáme, že bude nemilosrdný a že si nenechá nic líbit. V tomto ohledu křesťanství ovlivnilo téměř každé literární i filmové dílo v Evropě od počátku středověku.

Milost je velmi úzce spojena s hříchem a se spásou. Kde není hřích, či žádné provinění, není třeba milost. Kde je udělená milost, je naznačena cesta ke spáse.

Katechismus katolické církve definuje milost jako pomoc, kterou nám Bůh dává, abychom odpovídali na naše povolání stát se jeho adoptivními dětmi. Uvádí nás do vnitřního života Nejsvětější Trojice.<sup>7</sup>

Book of common worship definuje milost jako nezaslouženou pomoc Boží. Skrze milost nám Bůh odpouští naše hříchy, osvětluje naši mysl, očišťuje naše srdce a upevňuje naši vůli.

### 1.1.5 Spása

Soteriologie (nauka o spáse), pochází z řeckého slova σωτηρία (sótéria), spása. V křesťanských kruzích je spása jednoznačně provázána s christologií, neboť spása přišla skrze Krista Ježíše. *Bůh neposlal svého Syna na svět, aby svět odsoudil, ale aby svět byl skrze něho spasen.* (J 3,17). Křesťanská spása je specifická tím, že se vztahuje na každého člověka, a to je vlastně i smyslem novozákonní zvěsti. Můžeme ve světle Velikonočních událostí říct, že svět byl spasen.

## 1.2 Stvoření

Není možné mluvit o člověku, pomineme-li jeho stvoření. Stvořitelem zde však myslím obecnou entitu, která tvoří. Pokud bychom přijali tezi ateistického pojetí vývoje lidstva, stále můžeme mluvit o „přírodním výběru“, který nás utvořil. Můžeme si personifikovat sled událostí jako hříčku osudu a mluvit tedy o stvořiteli jako o vrtkavé náhodě.

---

<sup>7</sup> *Katechismus katolické církve*, paragraf 2021

### 1.3 Eschatologie

Se stvořením se pojí i eschatologie. Ve své práci použiji definici zdůrazňující dva aspekty eschatologie.<sup>8</sup> Eschatologie je nauka o posledních věcech, avšak je třeba mít na paměti, že poslední neznamena pouze v čase. Na jedné straně eschatologie věnuje pozornost věcem, které se stanou až na závěr, na straně druhé však eschatologie dává důraz na věci v plnosti, na věci, které jsou poslední, za kterými už nic není. Navíc, z druhé definice plyne ta první. Plnost času nastane na konci všech věcí, kdy čas nejenom skončí, ale bude přímo naplněn. Eschatologie se tedy věnuje věcem v jejich plnosti, včetně času.

---

<sup>8</sup> NOVOTNÝ, *Úvod k eschatologii*, str. 7.

## 2 Hledání stop v příbězích

### 2.1 Moc a význam příběhů

Příběhy jsou s námi celá tisíciletí. Jako lidé totiž myslíme v příbězích. Od Eposu o Gilgamešovi k vyprávění o tom, proč jsme nepřišli včas do práce, naše mysl pracuje s příběhy. Dokonce i když dostaneme nějaká data, jejich interpretace je zase příběh. Příběh globálního oteplování, změny cen benzínu, počátky krizí či důvod maturitních zkoušek. Jako lidé máme vrozenou schopnost se ptát co se stalo, proč se to stalo, co bude následovat apod. Máme ale dát nějakým příběhům přednost před jinými?

Můžeme hodnotit příběh hůře už jen proto, že se nestal? Dle Pavla Hoška<sup>9</sup> mají příběhy proměňující účinek, ať už se staly, nebo ne. Příběh o Romeovi a Julii oslovil tisíce lidí, ač jejich láska pochází pouze z pera renesančního dramatika. To, co neznáme, totiž lépe uchopíme tím, co je známé. Předpokládám, že nikdo z nás neměl zkušenost ani s vlkodlakem, ani s upírem, a přesto knižní i filmová série *Twilight* oslovila obrovské množství lidí a těžká volba rozhodování, v jakém vztahu žít, rezonuje ve spoustě lidí, kteří tak mohou lépe pochopit vlastní situaci. Příběhy nám pomáhají pochopit národní identitu, přátelství, oběť, lásku i strach. Výchovná role příběhů se nedá popřít, byť je někdy značně umělá. Příběhy totiž vytváří pouto mezi autorem a čtenářem.<sup>10</sup> Proto byl kupříkladu katolickou církví po dlouhou dobu veden tzv. kodex zakázaných knih (*Index librorum prohibitorum*). V různých křesťanských společenstvích vznikají seznamy vhodných filmů pro mládež, dochází k cenzuře i ve světském prostředí, příkladem může být vysoce kontroverzní kniha *Mein Kampf*. Z tohoto důvodu má však smysl studovat právě ty příběhy, které člověka zasáhly a které si s ním vytvořily pouto.

---

<sup>9</sup> HOŠEK, *Kouzlo vyprávění*, str. 18

<sup>10</sup> HOŠEK, *tamtéž*, str. 22

## 2.2 Metodika práce

V této práci se budu věnovat vybraným tématům teologické antropologie v dílech G. Lucase, J. R. R. Tolkiena a C. S. Lewise. Určitě by se dalo namítnout, proč právě dávat dohromady tyto tři autory, dva z nich jsou především spisovatelé, třetí je režisér a scénárista. Dva z nich jsou křesťané, třetí se hlásí k určité formě buddhismu. Dva z nich píšou fantasy, třetí je znám ve sci-fi. Dva z nich pocházejí z podobného prostředí a učili na stejné univerzitě, třetí pochází z úplně jiného času a místa.

To, co mají společné a co propojuje tyto autory, je tvorba fantastického světa ve vlastním slova smyslu. Je to svět, ve kterém můžete upustit uzdu své fantazie. Je to svět místy natolik rozdílný, až je nám často bližší a pochopitelnější než náš vlastní svět.

Nejdříve představím stručně autory a jejich inspiraci, poté uvedu několik témat teologické antropologie a pokusím se v jednotlivých světech najít, jak je v nich toto téma pojato. Rozhodně se chci ubránit jakémukoliv zjednodušování a dokazování faktů typu: takto to autor myslel. Jde mi pouze o to nastavit k těmto světům zrcadlo a podívat se na to, co konkrétně nám říkají o našem světě.

## 3 Představení jednotlivých autorů

### 3.1 J. R. R. Tolkien

#### 3.1.1 Stručný životopis

John Ronald Reuel Tolkien se se narodil v tehdejším Oranžském svobodném státě, nyní Jihoafrické republice, 3. ledna 1892.<sup>11</sup> Po smrti svého otce se však s matkou a bratrem přestěhovali do Anglie, konkrétně do Birminghamu. Od dětství byl nadaným studentem, který projevoval zájem o literaturu a cizí jazyky. Od té doby si zamiloval britský venkov a jeho láska k němu do konce života nepohasla.

Katolická víra byla Tolkienovi vždy blízká. Po smrti matky se jemu a jeho bratrovi stal opatrovníkem otec Morgan, na kterého Tolkien rád vzpomínal. V té době se seznámil s Edith Brattovou, načež se oba do sebe zamilovali. Otec Morgan však vztah neschvaloval a Tolkien musel nejdříve dokončit studia. Tři roky si o sobě nedali vědět, tyto roky Tolkien vnitřně prožíval vztah s Edith, přičemž tento hluboký vztah mu byl inspirací pro napsání příběhu Berena a Lúthien, člověka a elfky ze světa Středozemě.<sup>12</sup>

Dobrovolně vstoupil do armády a bojoval v první světové válce, kde zahynula spousta jeho přátel. Zúčastnil se bitvy u Sommy, kde se však nakazil horečkou a dalších bojů se již nezúčastnil. Po válce na univerzitě v Oxfordu, kde učil, navštěvoval literární klub Inklings (odvozenina od ink – inkoust), který navštěvoval i C. S. Lewis. Stal se profesorem anglického jazyka a věnoval se překladům starých děl Skandinávie a Britských ostrovů. Po jeho univerzitních letech odešel do důchodu, kde se věnoval své spisovatelské činnosti. Zemřel roku 1973 a na společném hrobě s Edith mají napsáno: Beren and Lúthien.

---

<sup>11</sup> CARTER, *Tolkien: Zákulisí Pána prstenů*, s. 17

<sup>12</sup> BEAL, *Orphic Powers in J.R.R. Tolkien's Legend of Beren and Lúthien*, str. 8

### 3.1.2 Inspirace

Tolkien odmítal uplatnění alegorie ve svých dílech. Každá zkušenost ho nějakým způsobem ovlivnila, ale jakákoliv snaha přesně najít různé události z jeho života v jeho dílech se musí setkat s pouhými dohady. Dokonce i Tolkien sám z dopisů od čtenářů zpětně zjišťoval, že jeho svět je křesťanštější, než si myslel.<sup>13</sup>

Vliv antické literatury na jeho dílo je značný. Může jít kupříkladu o inspiraci Platónem, kdy ostrov Númenoru může být podobný bájnému ostrovu Atlantida, nebo Platónovým mýtem o Gygově prstenu neviditelnosti, kdy Gygés dostane prsten a koná s ním činy, za které nenese zodpovědnost. Příběh o Berenovi a Lúthien v *Silmarillionu* může být inspirován řeckou bájí o Orfeovi, který navštíví říši zemřelých.

Inspirací mu byla i slovanská pohanská mytologie. Například jméno maiar Radegasta, jednoho z čarodějů, bylo odvozeno od pohanského boha Radagasta, Boha slunce.

Tolkien považoval dobytí Anglie Normany za pohromu, protože se nájezdem ztratila původní anglická mytologie, a chtěl proto vytvořit pro Anglii mytologii vlastní.<sup>14</sup>

Tolkienovo dílo je rozsáhlé, ne nadarmo se mu přezdívá „otec fantastiky“. Část Tolkienových spisů nebyla nikdy publikovaná. Pro nás bude mít stěžejní význam jeho práce týkající se Středozemě. Středozem byla Tolkienovým životním projektem, neustále se k ní vracel a dotvářel ji, ať už to byla jeho práce s jazyky, neboť sám vymyslel sindharštinu a quenijštinu, jazyky elfů, entů (myslících a mluvících stromů), černou řeč, kterou mluvili skřeti a podobně, nebo jeho vášeň pro epické příběhy, či naopak poetický popis hobitího Kraje.

V této práci se zabývám pouze některými knihami, které se věnují Středozemi, konkrétně *Silmarillionem*, *Pánem prstenů* a *Hobitem*. Považuji to za Tolkienova životní díla, a proto na nich ilustruji jeho pohled na svět.

---

<sup>13</sup> HOŠEK, *Sloužím Tajemnému ohni*, str. 75

<sup>14</sup> CARPENTER, J. R. R. *Tolkien: Životopis*. str. 85



## 3.2 C. S. Lewis

### 3.2.1 Stručný životopis

Clive Staples Lewis se narodil roku 1898 v irském Belfastu a celý život měl k Irsku niterný vztah. Byl pokřtěn v anglikánské církvi, ale ve svých šestnácti letech od víry odpadl a prohlásil sám sebe za ateistu.<sup>15</sup> Jako mladý kluk byl fascinován irskými legendami a během soukromých studií získal lásku i k řecké literatuře. Když mu bylo devět let, zemřela mu matka. Získal stipendium na univerzitě v Oxfordu a roku 1917 narukoval na frontu. Byl zraněn a poslán zpět do Anglie. Jeho přítel Francis Moore, kterému slíbil, že se v případě nouze postará o jeho rodinu, zahynul, a tak se Lewis staral hlavně o Jane Moorovu, Francisovu matku, která se Lewisovi stala náhradní matkou a po umístění do ústavu ji každý den navštěvoval až do její smrti.<sup>16</sup>

Od poloviny 30. let učil na Oxfordu, kde také navštěvoval literární klub Inklings, který navštěvoval i J. R. R. Tolkien. Díky Tolkienovi se vrátil opět k víře, avšak k Tolkienově lítosti se nestal katolíkem.

Dopisoval si s ateistickou konvertitkou ke křesťanství s židovskými kořeny, Joy Greshamovou (Davidmanovou), která byla matkou dvou chlapců a která se mu posléze stala ženou. Po její smrti napsal knihu Svědectví o zármutku, kterou však vydal pod pseudonymem N. W. Clerk. Přihlásil se k autorství až po tom, co mu ji několik jeho přátel doporučilo. Zemřel 22. listopadu 1963. V tento den je připomínán v anglikánské církvi.<sup>17</sup>

---

<sup>15</sup> LEWIS, *Suprised by Joy*, str. 56

<sup>16</sup> EDWARDS, *C. S. Lewis: Life, Works and Legacy*, str. 133

<sup>17</sup> "Parish to push sainthood for Thurgood Marshall". *USA Today*. 27 January 2006. Retrieved 17 April 2021

### 3.2.2 Inspirace

Lewisovi byla velmi blízká Platónova filosofie.<sup>18</sup> Oproti některým novoplatonikům v křesťanství však nepovažoval materiální svět za špatný a duchovní svět za dobrý. Svět byl podle jeho názoru stvořen Bohem a má podíl na vykoupení. Dle jeho slov:

*Příroda je jen představa, obraz, symbol, náznak. Je to však symbol, k jehož použití mě vyzývá Písmo. Jsme pozváni, abychom přírodou prošli, abychom postoupili až za ni, do té nádhery, kterou ona tak nedokonale odráží.*<sup>19</sup>

Kromě jisté „obrazovosti“ přírody zde Lewis poukazuje na krásu, která je v jeho dílech důležitá. Celá Narnie je vlastně nádherný svět, který je ale také „jen“ obrazem. Lewis zde využívá hlubšího významu obrazu. Platónův mýtus o jeskyni Lewis používá v šesté knize Letopisů Narnie, kdy jsou děti podrobeny kouzlu čarodějnice, kdy jim svět „venku“ připadá jako sen a jeskyně jako skutečnost. Hrdinům se však sen jeví skutečnější než sama skutečnost jeskyně. Jakmile si princ Rilian uvědomí, že je vězněm, chce pryč a zbavit se okovů.<sup>20</sup>

V mládí si Lewis zamiloval knížky se zvířaty od Beatrix Potterové, které inspirovaly jeho vlastní svět, Narnii. Dále ho velmi inspirovaly příběhy Geogre MacDonalda, konkrétně: *Snilkové, pohádková romance* od George MacDonalda. Dle jeho slov mu tato kniha otevřela oči:

Toho večera jsem začal číst novou knihu. [...] Ještě jsem neuměl (a dlouho se učil) pojmenovat novou kvalitu, zářivý obraz, který zastíňoval cesty [...] Nyní už umím. Byla to Svatost.<sup>21</sup>

---

<sup>18</sup> HOŠEK, *Cesta do středu skutečnosti*, str. 33

<sup>19</sup> LEWIS, *Přípitek zkušeného ďábla*, str. 106

<sup>20</sup> LEWIS, *Stříbrná židle*, str. 97

<sup>21</sup> LEWIS, *Suprised by Joy*, str. 140

## 3.3 George Lucas

### 3.3.1 Stručný životopis

George Walton Lucas Jr. se narodil v Kalifornii, ve městě Modesto do metodistické rodiny.<sup>22</sup> Jako malý chlapec navštívil DisneyLand během jeho prvního týdne provozu a od té doby byl fascinován světem sci-fi.<sup>23</sup> Zažil autonehodu, po které změnil svoji životní dráhu a rozloučil se s kariérou profesionálního závodníka.<sup>24</sup> Místo toho studoval universitu v Jižní Karolíně (USC), obor Cinematic arts (umění filmu). Nejdříve Lucas zabíral automobilové závody na 8mm kameru, ale už v době svých studií začal s kamerou experimentovat. V té době se spřátelil se Stevenem Spielbergem, se kterým později natočil Indiana Jonese.

Po škole se přihlásil jako kandidát do leteckých jednotek USA, ale kvůli množství pokut za rychlou jízdu mu byla kandidatura znemožněna. Získal stipendium na natáčení filmu THX 1138, krátký film o apokalyptické budoucnosti. Příběh několika jedinců, kteří si uvědomí, že společnost, které všichni slouží, neslouží jim. Někteří připodobňují příběh k biblickému vyhnání Adama a Evy z ráje.

První díl Star Wars byl odmítnut každým velkým studiem, přičemž to je jeden z nejúspěšnějších filmů všech dob.<sup>25</sup> Od té doby však Lucas vlastní několikamiliardové filmové imperium.

---

<sup>22</sup> WHITE, *George Lucas*, str. 12

<sup>23</sup> JONES, *George Lucas: A Life*, str. 26

<sup>24</sup> POLLOCK, *Skywalking: The Life And Films Of George*, str. 25

<sup>25</sup> 10 highest-grossing movie franchises of all time. (2019, March 18). Retrieved April 17, 2021, from <https://www.mentalfloss.com/article/70920/10-highest-grossing-movie-franchises-all-time>

### 3.3.2 Inspirace

George Lucas se sice narodil do metodistické rodiny, sám se však zajímal o spiritualitu východu. Na otázku, jakého je vyznání, odpovídá:

*Byl jsem vychován metodisticky, teď jsem spíše duchovně zaměřený. Je to Marin County, všichni jsme tam buddhisty.* <sup>26</sup>

Vzorem pro natáčení mu byly filmy Akiry Kurosawy. Na motivy dvou sedláků ve filmu *Tři zločinci ve skryté pevnosti* vytvořil dva roboty, C-3PO a R2-D2. Různé východní prvky jsou v jeho dílech patrné. Například mistr Yoda, kterého v pátém díle navštíví mladý Luke Skywalker, je zelený skřítek v bažinatém světě, podobný lotosovému květu.

Velký vliv na něj měl Joseph Campbell, profesor literatury pracující na poli komparativní religionistiky a mytologie. Byl v činném kontaktu s Lucasem a John Williams, autor hudby ke Star Wars, se o Campbellovi vedoucím semináře o světě George Lucase vyjadřuje takto:

*Dokud nám Campbell neřekl, co Star Wars znamenají [...], považovali jsme to za obyčejný vesmírný film pro sobotní rána. Každopádně schopnost přesvědčení (Campbellova) ležela jednak na zkušenostech, jednak na porozumění.* <sup>27</sup>

Pro Chewbaccu mu byl inspirací jeho pes. Pro hlavního hrdinu, pašeráka, mu byl vzorem jeho dlouholetý přítel. Lucas do svého světa promítal události a postavy jemu blízké.

---

<sup>26</sup> CAGLE, J. (2002, April 21). So, what's the deal with leia's hair? Retrieved April 18, 2021, from <http://content.time.com/time/arts/article/0,8599,232499,00.html>

<sup>27</sup> SEASTROM, L. (2015, October 22). Mythic discovery: Revisiting the meeting between George Lucas and Joseph Campbell. Retrieved April 18, 2021, from <https://www.starwars.com/news/mythic-discovery-within-the-inner-reaches-of-outer-space-joseph-campbell-meets-george-lucas-part-i>

## 4 Stvoření a eschatologie

### 4.1 Biblický pohled

Abychom mohli porovnat otázku stvoření s teologickým pohledem na svět, vezmeme si za vzor první kapitolu knihy Genesis, kde je stvoření součinností Božího slova a jeho činů. Bůh nejdříve pronesl svým hlasem „Budiž světlo“ a bylo světlo. Podobně v dalších dnech tvořil nebe i zemi, moře, ryby, ptáky i suchozemskou zvěř. Důležité je, že o všem, co stvořil, pronesl, že je to dobré. Svět tedy nebyl stvořen zlý. Ač je Bible velmi antropocentrická, jsou i jiné inteligentní bytosti než jen lidé. Už v Genesis, příběhu o jablku, je Eva „přechytračena“ hadem, který je často spojován s ďáblem a jeho přemlouvání je první ďáblovou pokusou. Kdy došlo ke stvoření andělů či poslů Božích není známo. Každopádně byl člověk stvořen k obrazu Božím (Gn 1,27) a byl mu dán rozkaz, aby panoval nad celou zemí a nad každým tvorem. V žalmu 8 se píše: *Co je člověk, že si ho všímáš, nebo smrtelník, že o něj pečuješ? Učinils rovna ho bezmála andělu, slávou a ctí jsi ho korunoval.*

Od stvoření se Bůh zjevuje lidem, mluví s nimi, je jim na blízku. Přesto lidé nechodí po Božích cestách, chovají se věrolomně. Bůh si tedy vyvolí vlastní národ a dá mu zvláštní zaslíbení (Gen 15). Od Abrahama se židovský národ postupně připravoval na příchod spasitele, mesiáše. Židé očekávali válečníka, osvoboditele. Někteří ztotožňovali s mesiášem perského krále Kýra. (Iz 45, 1) Dle křesťanů mesiáš přišel v Ježíši Kristu. Oproti židovské představě konce dějin křesťané věří, že konec části dějin přišel, když se naplnil čas (Gal 4,4), ale po něm přijde ještě poslední čas (Žid 1,2) či konec času (1. Petr 20). Po Kristově odchodu nám byl seslán Duch Svatý (Lk 24,49) a nyní čekáme na události posledních dnů. Jsou popsány jak v knize Daniel (Da 12,1-3) tak v knize Zjevení. Přijde strádání, soužení a války (např Zj 6), spravedliví však budou uchráněni. Lidé se ale přesto neobrátní. Začnou se klanět bestii a dějiny na Zemi směřují k bitvě u Armagedonu (Zj 16,16), kde bude souboj dobra se zlem. Od kapitoly 19 nastává vítězství dobra a přichází nový Jeruzalém, kde Bůh bude bydlet uprostřed svého lidu. Dějiny se zde definitivně dovrší.

## 4.2 Star Wars

### 4.2.1 Stvoření

Pokud se podíváme na počátek světa Star Wars, stvoření je velmi podobné našemu vesmíru. Vše vzniklo díky tzv. „Velkému třesku“, 13 miliard let BBY. (před událostmi IV. dílu)<sup>28</sup>

Svět George Lucase, o kterém vypráví filmy a seriály, je vměstnán do malého časového úseku, proto je stvoření světa zmíněno velmi vágně. Přesto je stvoření důležité, neboť při stvoření vznikla, či sama stvoření zavinila, „Síla“. Tato Síla má hluboké důsledky pro fungování světa. Síla je energetické pole, které váže všechno ve vesmíru, zvláště živé organismy. Přenáší se skrze midi-chloriany, což jsou mikroskopické organismy žijící v krvi.<sup>29</sup> Mezi filmovými trilogiemi došlo k vývoji pochopení síly, kdy původní trilogie neobsahovala učení o midi-chlorianech, takže se Síla více podobala nějakému magickému poli.

V seriálu *Mandalorian*, šesté epizodě druhé série, je malý Groggu, tvor se schopnostmi ovládat Sílu, posazen na kámen jisté svatyně. Ten, kdo cítí Sílu, může kámen aktivovat a dát vědět ostatním. Kolem kamene se vytvoří neproniknutelné energetické pole. Je otázkou, zda je to výplod magie, techniky či víry, každopádně se kolem Grogua vytvořila bariéra, kterou Mando ani se svoji vyspělou technikou nedokázal překonat. Svatyně mohla být skrytým technickým zařízením rytířů Jedi, nebo by to mohl být důkaz jistých magických sil, které se pojí se Sílou.

Vytvořeno bylo postupem času několik galaxií, planet i národů. Zajímavé je, že téměř „kultovní“ hláška – *A long time ago in a galaxy far, far away* (Před dávnou dobou v galaxii daleko odsud), napovídá, že by se příběh Star Wars mohl odehrávat v našem světě, jen kdysi v minulosti a daleko odsud.

Kromě lidské rasy se ve čtvrtém díle Star Wars setkáváme v kantýně s množstvím různých ras, velmi často nehumanoidního typu. Ke konci šestého dílu se setkáváme s kmenem Ewoků, připomínajících malé medvídky s primitivními nástroji. Společník Hana Sola je Chewbacca (česky Žvejkal), rasou Wookie, připomínající obrovského

---

<sup>28</sup> *Star wars: The essential atlas*, str. 15

<sup>29</sup> Complete Star Wars encyclopediá, heslo = Force, The

humanoidního medvěda. Průvodcem rytířů Jedi v prvním díle je Jar Jar Bings, Gungan, tvor podobný humanoidní žábě. Mistr Yoda pochází z neznámé rasy, stejné jako maličký Groggu, oba jsou malá zelená, ušatá stvoření. O původu žádného druhu však nemáme originální záznamy z pera George Lucase, dá se však usuzovat, že na různých světech proběhla evoluce různě a že humanoidní typ je pro fungování v galaxii nejpraktičtější.

Součástí světa Star Wars jsou, kromě „originálních“ tvorů i klonové. Jsou to samy o sobě lidské bytosti, jen s tím rozdílem, že jsou naklonovány podle Mandaloriana, Jango Fetta, a že rostou o polovinu rychleji než normální lidé. V seriálu Clone Wars (Klonové války) jsou často zobrazováni jako individua, přesto je u nich otázka identity problematická. Někteří z nich zradí, někteří skončí s válkou a stanou se farmáři. Oni sami však pochybují o hodnotě svého života, když za každého ztraceného klona může na jeho místo přijít další.

Kromě organických forem života jsou ve Star Wars ještě přítomné elektronické formy života – roboti. Jsou chápáni jako odlišná forma života. Mají zákaz navštěvovat bary, je jim přidělována otrocká práce. Ač zastávají často stejnou úlohu jako lidé, bývá s nimi zacházeno jinak. Upírání života je patrné například v seriálu Mandalorian, kde je scéna, kdy si jeden z Mandalorianů, kteří si nesmí sundat helmu před žádným živým tvorem, tuto helmu sundá před robotem, který ho tak může ošetřit.

Ve čtvrtém díle se robot C-3PO dostane do doupěte plného robotů otroků, kde jsou tito roboti mučeni. Přístup k jednotlivým robotům se liší diametrálně mezi některými jedinci. Ve filmu Han Solo je scéna, kde robot bojuje za práva ostatních utlačovaných robotů. Zde je vidět drobný etický problém, neboť roboti téměř cítí vděčnost, strach, úlevu. Hlavní robot, L3-37, který bojuje za ostatní, v jednu chvíli prohlásí: „Miluju tuhle práci“. Dokonce když je tento robot zasažen, Lando, jeho majitel, se rozhodne ho zachránit, i když tím riskuje život. S další členkou posádky se robot baví o vztazích a o tom, že by se „usadil“ (L3-37 má software ženy, takže usadila). Není pochyb o tom, že tento robot by bez problémů prošel tzv. Turingovým testem neboli že bychom ho nerozeznali bez vizuální informace od běžného člověka.

Proč jsou však roboti odlišní? Jak už jsem výše zmínil, Síla prochází všemi věcmi, ale především organickými tvory. Roboti ji cítit nemohou. Přes tuto odlišnost je dobré chování k robotům ve Star Wars vždy oceňováno jako dobrý charakter jedince. V

„prequels“ se objeví postava generála Grievouse, který je gigantickým robotem schopným ovládat světelné meče. Ač byl školen od mistra, nemohl se rovnat rytířům Jedi, neboť nebyl schopen ovládat sílu. Ta je vyhrazena pouze pro živé tvory. Jednota mezi živými tvory je charakteristická pro buddhistické vidění světa. Neživé se sice může chovat, jako by bylo živé, ale živé není.

## 4.2.2 Eschatologie

Jelikož žádnému z národů, které ve Star Wars žijí, nenapsal Lucas nějakou náboženskou věrouku, nevíme toho o očekávání posledních věcí mnoho. Souvisí to i s tím, že toho nevíme moc o počátcích. Je zde však jedna výjimka. Rytíři Jedi znali proroctví o vyvoleném, který měl vrátit rovnováhu v Síle. Jejich očekávání bylo, že přijde vyvolený, který ukončí temnou stranu Síly a nastolí mír. Řád Sithů měl podobnou představu o vyvoleném. Bude to někdo, kdo zboří všechny bariéry a bude nad všemi ostatními.

Očekávání jakéhosi spasitele, vyvoleného, mělo možná kořeny v Lucasově metodistickém mládí, možná v očekávání dalšího Bódhisattvy, který přijde, až se učení Siddhárthy Gautamy nebude praktikovat.<sup>30</sup>

Očekávání jak rytířů Jedi, tak Sithů se mělo dle některých mistrů naplnit v Anakinovi Skywalkerovi. Mistr Yoda je však v druhém díle skeptický: „*Proroctví mohlo nesprávně pochopeno být*“.

Pokud bychom brali v potaz pouze první filmovou trilogii, pak po vyvraždění rytířů Jedi se zdálo, že zůstali naživu pouze dva z nich. Mistr Yoda a Obi-wan Kenobi. Ze Sithů zůstali také pouze dva, císař a Darth Vader. Toto uspořádání připomíná princip Jin a Jang, který najdeme v taoismu.

Toto by mohlo být naplněním proroctví, ale rozhodně to není ta eschatologie, na kterou rytíři Jedi čekali. Nyní je pro ně úkolem zase navrátit svět zpět do rovnováhy.

---

<sup>30</sup> HORNER, *The minor anthologies of the Pali canon*, str. 97.



## 4.3 Středozemě

### 4.3.1 Stvoření

V Tolkienově světě je stvoření vetkáno do řádu světa. Událo se, když byl pouze sám Eru-Ilúvatar před samotným časem či prostorem. Tato událost je známá jako Hudba Ainur a tvoří úvodní část *Silmarillionu*. Eru-Ilúvatar stvořil Ainur, tzv. svaté bytosti. Stvoření začalo, když naučil Ainur svoji melodii, kterou měl doposud ve své hlavě. Řekl jim, že mohou přidávat své myšlenky do této hudby a být „spolustvořiteli“, neboť těm myšlenkám dá svůj tajný oheň.

Melkor, nejnadanější a nejmocnější z Ainur, pobýval spoustu času v Prázdnotě, místě ještě nezaplněném melodií, neboť zde hledal oheň tvoření, a pojal touhu stvořit něco úplně vlastního, ne pouze doplňujícího Eru. Vzdálil se od Eru-Ilúvataru.

Eru zazpíval první téma. Melkor však zanesl do tohoto tématu „chyby“ – svoji disonanci. Eru zarazil vznikající chaos a započal druhé téma. Druhé téma však Melkor opět zničil tak, že Ainur přestali zpívat úplně. Eru povstal a započal třetí téma. V tomto tématu byl smutek i radost, žal i naděje. Téma začalo potichu, ale sílilo a sílilo, až vygradovalo v jeden mocný akord. Poté Eru začal objasňovat Ainur, co vlastně stvořili pomocí své hudby a dal jim zrak, aby uviděli Ardu. Neřekl jim však celou historii, závěr všeho zůstal pouze v mysli Erua. Všechna tato tři témata, i s Melkorovými vstupy, měla vejít ve stvoření.<sup>31</sup> Všem Ainur bylo nabídnuto, aby sestoupili na svět a pomohli ho tvořit, avšak za předpokladu, že se nevrátí do „Bezčasých síní“, dokud se nenaplní čas.

Z Ainur, kteří tak učinili, se stali Valar a Maiar, pomocníci. Jedná se o téma sestupu bohů na zemi, které je následováno válkou. Dříve, než byli vytvořeni lidé, Melkor už chtěl uzmout celou zemi pro sebe.

Tolkien zde využil tématu „božské hudby“, při jejímž tvoření bylo zapotřebí součinnosti Ainur a Eru, avšak byl to sám Eru, kdo jim propůjčoval svůj oheň. Motiv hudby jako zvuku může odkazovat na biblické tvoření pomocí slova<sup>32</sup>: Na počátku bylo Slovo... (Jan 1,1). Pavel Hošek toto tvoření popisuje jako přetékaní Božího bytí skrze

---

<sup>31</sup> TOLKIEN, *Silmarillion*, str. 9.

<sup>32</sup> HOŠEK, *Sloužím Tajemnému ohni*, str. 81

hierarchii andělských bytostí, kdy nalézáme podobnost s knihou Job<sup>33</sup>: *zatímco jitřní hvězdy společně plesaly a všichni synové Boží propukli v hlahol (Job 38,7)*

Tolkien v duchu novoplatonismu a křesťanství vidí Vesmír jako harmonický, ve kterém dlí λόγος (logos – řád). Oproti biblické zprávě je tvoření součinností s ostatními bohy (anděly), kdy ani Melkor (d'ábel) nemůže zničit boží dílo. Melkorovi samotnému po skončení hudby říká:

*A ty, Melkore, objevíš všechny své tajné myšlenky a postřehneš, že jsou jen částí celku a přispívají k jeho slávě.*<sup>34</sup>

Žádné zlo není absolutní a vše je nakonec z vůle velkého Eru začleněno do stvoření, takže i sebevětší zlo dá vyrůst mnohem obdivuhodnějším dobru. Porovnáme-li to s křesťanstvím, v Exultetu, velikonočním starokřesťanském chvalozpěvu, se zpívá:

*Vpravdě nezbytný byl hřích Adamův, který Kristus zahladil svou smrtí.  
Ó šťastná vina, pro kterou přišel Vykupitel tak vznešený a veliký!*

Podobně Melkorova zrada dala nakonec vzniknout šťastné vině, napomohla k mnohem nádhernějšímu celku.

Poté byl vytvořen Valinor jako sídlo Valar a v něm byly vytvořeny dva stromy. Mezi jinými názvy jsou známy jako Telperion, strom stříbrného světla, a Laurelin, strom zlatého světla. Oproti říši Melkora, kde vládne tma a šero, ve Valinoru bylo vždy světlo, neboť jakmile jeden strom pohasínal, druhý ožíval. Tolkien se mohl inspirovat stromem života v rajské zahradě. Motiv světla opět může odkazovat na začátek Janova evangelia.

Podobně jako v pohanských mytologiích, jednotliví Valar měli každý jinou „specializaci“. Yavanna pěstitelka, Aulë kovář a podobně. Tito Valar poté tvořili rozumné bytosti. V Bibli jsme jedinými antropogenními tvory my, avšak ve světě Středozezemě byli před lidmi vytvořeni trpaslíci a elfové, enti a orlové. Melkor však neměl schopnost tvořit. Proto jeho stvoření vznikla pouze korupcí a zvráceným vnucením své vůle. Takto unesl či nalákal několik elfů a změnil je na skřety, některé enty změnil na

---

<sup>33</sup> HOŠEK, *Sloužím Tajemnému ohni*, str. 82

<sup>34</sup> TOLKIEN, *Silmarillion*, str. 8

trolly. Zde vidíme opět ukázkou, že zlo a dobro si vůbec nejsou rovnocenné, neboť dobro je mnohonásobně vyšší.

### 4.3.2 Eschatologie

Mandos, jeden z Valar, vytvořil ve Valinoru síně mrtvých, kde elfové čekali, než budou opět probuzeni, lidé však v těchto síních nečekají, ale opouštějí Ardu neznámo kam. Elfové i lidé jsou tzv. děti Eru-Ilúvatara. Jedni jsou však nesmrtelní, druzí podléhají smrti.

*Elfové totiž neumírají, dokud nezemře svět, jestliže nejsou zabiti nebo se neutrápí [...] jsou vzati do síní Mandosu ve Valinoru, odkud se mohou časem vrátit. Ale lidští synové umírají doopravdy a opouštějí svět, proto jsou nazváni Hosty nebo Cizinci.*<sup>35</sup>

Hosté na zemi jsme my, křesťané, než se navrátíme k otci. Tolkien lidskou rasu vložil do světa plného ostatních národů, aby o to více vynikla povaha lidí, aby zazářila lidská smrtelnost. Tolkien zde vlastně obhajuje tajemství smrti.

Téma síně mrtvých je přítomné například v řecké mytologii, kde Thanatos je bohem mrtvých. Síň zemřelých v řecké mytologii hlídal pes Kerberos. Mandos sám v raných spisech měl psa, který se jmenoval Gorgumoth.<sup>36</sup>

Smrtelnost lidí dělá paradoxně tyto tvory Eruovi ještě bližší, neboť jejich smrtelnost a konečnost jim dovolí, aby fantazie překročila tento svět. Tolkien to pojmenoval „dar lidí“.<sup>37</sup> Elfové smrti lidí nerozumí, neboť lidé opouštějí Ardu a elfové jí proto říkají „zkáza“ lidí, i Valar se jí bojí.

Pokud elfové čekají v síních Mandosu, na co čekají? Na konec Ardy, válku bohů. Kromě řecké mytologie se Tolkien díky své překladatelské činnosti nechal ovlivnit mytologií vikingů. Larsen<sup>38</sup> ve své eseji poukazuje na propojenost mezi částmi norské mytologie a osudem Středozemě. Autorka však sama poukazuje na to, že Tolkienovo propojení s pohanskou mytologií skrze jeho křesťanské pozadí není jednoznačné.

---

<sup>35</sup> TOLKIEN, J. R. R., *Silmarillion*, str. 29

<sup>36</sup> TOLKIEN, J. *The Book of Lost Tales, Part II*, str. 278

<sup>37</sup> STERLING, *Gift of death*, str. 4

<sup>38</sup> LARSEN, *While the World Lasted*, str. 1

Ragnarök, norská vikingská legenda o soumraku bohů a válce dobra a zla, je možná sama inspirována křesťanstvím.<sup>39</sup> Kniha Zjevení má podobné rysy jako tento mýtus. Ke konverzi norského obyvatelstva došlo mnohem později, ale povědomí o křesťanství měli Norové mnohem dříve. Například vzkříšení z mrtvých Ódinova syna a obnova země se zdají být křesťanskými motivy. Byl-li tímto ovlivněn Tolkien, je možné, že byl ovlivněn již křesťanstvím ovlivněným dílem. Navíc se Tolkien sám snažil od norské mytologie distancovat a v různých úpravách svého díla dělal Valar mnohem transcendentálnější, než jsou norští bohové.

V poslední bitvě, Dagor Dagorath, se dle Tolkiena utkají Valar a zlo bude rozprášeno. Tvorové Valar povstanou z mrtvých a nastane jakási obdoba ráje. Avšak Larsen opět poznamenává, že v Tolkienových spisech nikde není zmínka o pekle, očistci či nebi tak, jak jsou přítomny v křesťanství.

Navíc se jistý druh jazykové inspirace nedá popřít, samotný název Středozemě (Middle-earth) je překlad ze slova miðgarðr ze staré norštiny. Na konci Tolkienova světa bude zlo poraženo, doba vlády dobra, Eru-Ilúvatara bude naplněna. Samotný Dagor Dagorath však byl při revizi synem autora odstraněn.

Čím pozdější revizi Tolkien provede, tím více se odpoutává od vlivů válečných let a pohanské mytologie a v návaznosti na dopisy čtenářů více rozeznává a zdůrazňuje křesťanské motivy<sup>40</sup>. Jeho svět je světem s jasným začátkem, ale téměř otevřeným koncem, kde máme v příbězích jen náznaky. Před revizí Silmarillionu Tolkienovým synem bylo vyprávění o vzniku Ardy, světa Středozemě, podáno jako pověst, kterou jeden elf vypráví druhému.<sup>41</sup> Pokud by tato část byla zachována, více by vynikla jistá „snovost“ či nejasnost, kterou vidíme při očekávání konce času.

Harmonický akord od Eru či stesky a naděje jednotlivých postav Středozemě jsou alespoň drobnými náznaky toho, co se má stát, ale stejně jako postavám Středozemě, i nám zbývá jen věřit a doufat.

---

<sup>39</sup> LARSEN, *While the World Lasted*, str. 2

<sup>40</sup> HOŠEK, *Sloužím Tajemnému ohni*, str. 146

<sup>41</sup> HOŠEK, *tamtéž*, str. 68

## 4.4 Narnie

### 4.4.1 Stvoření

Stvoření Narnie je popsáno v knize *Čarodějův synovec*.<sup>42</sup> Přítomni stvoření byly jak kladné postavy dětí, tak záporné postavy jako čarodějnice a strýc Andrew. Stvoření začalo v prázdnotě, ve které se rozezvučel hlas. Nebyla to žádná melodie, tóny hluboké natolik, že by je mohla vydávat sama země. Přesto je tato píseň dětmi považována za to nejkrásnější, co kdy slyšely. To však neplatilo o strýci a čarodějnici, kteří nemohli tuto píseň vystát a snažili se utéct.

Píseň zpíval lev Aslan. Čím více zpíval, tím více nabýval svět tvarů. Světlo pronikalo temnotou a odkrývalo hory a louky. Čarodějnice chtěla Aslana zabít, ale její útok neměl žádný smysl.

Je zde nádherná parabola s Janovým evangeliem:

*Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo bylo Bůh. To bylo na počátku u Boha. Všechno povstalo skrze ně a bez něho nepovstalo nic, co jest. [...] To světlo ve tmě svítí a tma je nepohltila. (Jan 1,1-5)*

Jakmile se rozjasnilo a slunce (světlo) padlo na louku, Aslan spustil příjemnější melodii, která byla ještě příjemnější. Díky ní rostly stromy, tráva. Z trávy se vynořila zvířata a celý svět ožil. Nakonec Aslan dozpíval, dechl na svá stvoření a v tichu pronesl<sup>43</sup>:

*Narnie, Narnie, Narnie, procitni. Miluj. Mysli. Mluv.*

*Bud'tež kráčející stromy. Bud'tež mluvící zvířata. Bud'tež zázračné vody.“*

Tato slova dala jeho tvorstvu řeč a lidský rozum. Od tohoto bodu jsou tato zvířata obyvateli Narnie a pravými „Narniany“. Stvoření bylo v ten moment dokončeno.

V průběhu dějin se na Narnii dostali lidé, kromě dětí povolanych Aslanem přišli piráti, tzv. Telmařané, kteří na chvíli ovládli Narnii a nechali ji zdivočet. Dále jsou v Narnii Kalormeňané, ale o jejich vzniku nevíme vůbec nic. Každopádně ačkoliv jsou

---

<sup>42</sup> LEWIS, *Čarodějův synovec*, kapitola 7–9.

<sup>43</sup> LEWIS, *tamtéž*, str. 132.

v Narnii vedle sebe mluvící zvířata a lidé, jsou si vzájemně rovni v „lidskosti“ a v duchaplnosti, avšak Lewis dává lidem většinou zápornou úlohu. Možná je to odkaz na rajskou zahradu, kde kromě lidí vše žilo v symbióze.

#### 4.4.2 Eschatologie

Jelikož byla Lewisova Narnie psána pro děti, je třeba zvážit toto hledisko při popisu Lewisovy eschatologie. Je popsána v poslední knize série, *Poslední bitva*. Jedná se o vyprávění závěrečné bitvy mezi Kalormenem a Narnií. Jak jsem již výše zmínil, v Narnii se objevil falešný „Aslan“, hříčka podvodníka. Jaké účinky má takový falešný mesiáš, nejlépe vyjadřuje král Narnie, Tirian:

*Cožpak nebude lépe být mrtvý než žít v těchto hrozných obavách, že Aslan přišel a není to ten Aslan, v něhož jsme věřili a po němž jsme toužili? To je jako by jednoho rána vyšlo slunce a bylo černé.<sup>44</sup>*

Nejedná se zde o pouhý žert, opičák například prodává stromy Kalormeňanům, jenže v těchto stromech žijí dryády, které díky těžbě stromů umírají. Tento falešný „Aslan“ je pro Narnii přímo katastrofa, ne nepodobná falešným mesiášům popsaným v knize *Zjevení*. Samotná kniha je často velmi úzce s vyprávěním propojena. Například výše zmíněný král Tirian je obviněn falešným Aslanem ze zrady a musí z hradu prchnout, skrývá se v lesích.

*Králové země i velmoži a vojevůdci, boháči a mocní – jak otrok, tak svobodný, všichni prchali do hor, aby se ukryli v jeskyních a skalách. (Zj 6,15)*

Na konci věku dochází i ke ztrátě víry, neboť Aslan Narnii dlouho nenavštívil, takže víra v něj byla otřesena ještě před příchodem falešného Aslana. Dalším společným znakem je zemětřesení. První zemětřesení nastane, když se opičák Vytáčka rozhodne převléci svého přítele do lví kůže. Tato znamení jsou ale chápána přesně opačně:

---

<sup>44</sup> LEWIS, *Poslední bitva*, str. 20.

*V tu chvíli jim přímo nad hlavou zaburácel hrom a země se zachvěla tak, že oba ztratili rovnováhu a spadli na nos. "Vidiš!" vydechl Zmatlík, sotva popadl dech. "To je znamení, výstraha. Já jsem věděl, že děláme něco hrozně špatného. Hned ze mě tu strašnou kůži sundej!" "Ale kdepak," odvětil opičák (uměl myslet velice rychle, když bylo potřeba). "Je to právě opačné znamení. Zrovna jsem se chystal říci, že kdyby opravdový Aslan, jak ty mu říkáš, chtěl, abychom v tom pokračovali, poslal by nám hrom a zemětřesení."<sup>45</sup>*

Nakonec opravdu přijde Aslan, ale když se král pokusí obyvatele Narnie přesvědčit, aby se k nim přidali, setká se pouze s neochotou znova „naletět“ podvodníkovi.<sup>46</sup> Narnie se tedy ocitla v chaosu. Král nevládne ze svého hradu, falešný Aslan se paktuje s nepřítelem a víra v pravého Aslana pohasla. Strhne se bitva, ve které Narniané prohrávají, Kalormeňané je zabíjejí a král uteče se svými věrnými do stáje, kam se schoval předtím falešný Aslan s opičákem. Ve stáji se však Kilian setká se svými přáteli, i těmi zemřelými. Ford zde naznačuje, že Lewis nechce napřímo sdělit mladým čtenářům Kiliánovu smrt.<sup>47</sup> V ten moment se Aslan objeví a začne apokalypsa, obrácené stvoření.

Kalormeňané, kteří na Aslana pohlédnou s láskou, jsou puštěni dovnitř, kdežto ostatní od něj utečou. Události, například slunce požírající měsíc, připomínají další „fáze“ knihy Zjevení. Nakonec Petr, nyní už muž, jedno ze čtyř dětí v knize *Lev, čarodějnice a skříň*, zavře bránu do stáje zlatým klíčem a nechá venku vše na pospas temnotě. Je velmi nápadné, že se zde Petr podobá svatému Petrovi, který má dle tradice klíče od nebeské brány.

Pro Lewise to však není konec. Narnie, jak ji známe, skončila. Avšak Lewis celou svoji knižní sérii, uzavírá Aslanovými slovy:

*"Ten vlak skutečně vykolejil," pravil Aslan jemně. "Váš tatínek a maminka a vy všichni jste — jak jste tomu říkali ve stínových krajích — mrtví. Škola skončila — prázdniny začínají. Sen je tentam — toto je ráno." A jak mluvil, náhle už nevyvalil jako*

---

<sup>45</sup> LEWIS, *Poslední bitva*, str. 9

<sup>46</sup> LEWIS, tamtéž, str. 56

<sup>47</sup> FORD, *Companion to Narnia*, str. 432

*lev; avšak to, co se začalo dít pak, je už tak veliké a krásné, že o tom neumím psát. [...] Pro ně však to byl jen začátek opravdového příběhu. Celý jejich život v tomto světě a všechna jejich dobrodružství v Narnii, to byla jenom obálka a titulní stránka; teď konečně stáli na začátku první kapitoly velikého příběhu, který nikdo na světě nečetl — který nikdy nekončí — v němž je každá další kapitola lepší než ta předchozí.<sup>48</sup>*

Lewis na pár řádcích adresuje malým čtenářům tajemství smrti. Osobně jsem nikdy nenašel nádhernější sdělení smrti než zde, bez vyumělkovaného konejšení. Lewis zde napřímo vkládá své pochopení posmrtného života a své eschatologie tak, aby ho viděly i děti.

---

<sup>48</sup> LEWIS, *Poslední bitva*, str. 146



## 5 Hřích, milost a spása

### 5.1 Biblický příběh

Ve Starém zákoně je ihned za stvoření vložen příběh o ovoci ze stromu poznání a tím i prvního, prvotního, hříchu. Katolická tradice vytvořila pojem dědičného hříchu, který je zastaven až Kristem. Ať už dědičný hřích různé tradice uznávají či nikoliv, role zachránce a spasitele je neoddiskutovatelná a christologická úloha je nezbytná. Kromě prvotního hříchu se v knize Genesis objevují další a další lidská selhání, například Kain zabije Ábela (Gen 4,8), či lidé chtějí vystavět babylonskou věž až do oblak (Gen 11,4).

Důsledkem hříchu je smrt. Smrt je něco vloženého do našeho světa, s čím ale Bůh nejdříve nepočítal. Lidé měli být nesmrtelní a jíst ovoce ze stromu života. Měli žít v harmonii s Bohem. Bůh však lidi neodmítl a stále se snažil se s nimi spojit. Vyvolil si národ a zjevoval se mu skrze proroky. Izraelský národ ho však neposlouchal a proroky odmítal. V tomto národě se sám však Bůh vtělil, prožil lidský život a za lidi sám zemřel. Vzal na sebe hřích světa a každý, kdo v něj věří, nezahyne. Ne pro naše zásluhy, ne pro naše skutky ani myšlenky, ale z Boží milosti.

## 5.2 Star Wars

### 5.2.1 Hřích a pád

Pro úplnost je třeba se alespoň dotknout buddhistického pohledu na hřích, který zde hraje svoji podstatnou roli. Buddhismus nepracuje s božstvem. Hřích neboli pāpa jsou zlé věci (myšlenky, starosti apod), které zatěžují mysl, aby se nemohla povznést.<sup>49</sup>

Ve světě Star Wars, jelikož zde není náboženství přítomné jako takové, uplatňují se spíše kodexy cti či pravidla příslušnosti k nějaké skupině.

V seriálu *Mandalorian* je postava mandaloriana neboli příslušníka jedné náboženské sekty, kterému se pragmaticky říká „Mando“. Tato sekta má pevný kodex cti, který jí říká, co je správné a co je špatné. Například žádný mandalorian nesmí žádné živé bytosti ukázat svoji pravou tvář. Jejich tradiční odpovědí je „This is the way“ (Toto je cesta).

Někteří považují rytíře Jedi za náboženské fanatiky, kteří poslouchají jakousi „sílu“. Zde je problém mezi původní trilogií a tzv. prequels (předchozí trilogií), kdy v původní trilogii mohl Sílu využít každý, kdo se jí otevřel. To velmi připomíná nějaký náboženský kult. V prequels byla ale přidána informace o tom, že možnost využití síly je přímo úměrná počtu tzv. midi-chlorianů v krvi. Že se samo o sobě jedná o jistý druh náboženství, dokládá scéna z filmu *Rogue One*, který se odehrává těsně před originální trilogií, kde se povstalci dostanou do křížové palby a bylo třeba dojít doprostřed bitevního pole a odeslat signál. Slepý válečník, který nepatřil k rytířům Jedi, prošel bitevním polem a celou dobu si pro sebe opakoval: „I’m with the Force, the Force is with me.“ (Já jsem se Sílou, Síla je se mnou) Něco jako modlitba, vyznání. Oproti jiným filmům, kde se o Síle pouze mluví, zde je přímo volána ve stylu křesťanského kréda. Bohužel máme příliš málo informací o tomto náboženském prožívání síly. Obecně se však dá říct, že hřích proti Síle je hřích proti životu, neboť Síla prochází vším živým. Přirozená smrt je potom navrácení do Síly, jak dokládají slova mistra Yody ve třetím díle:

---

<sup>49</sup> RYKOVA, *Karma and Sin*, str. 4.

*Smrt přirozenou součástí života je. Za ty kolem sebe, kteří se silou splynou, raduj se, pro ně netruchli, pro ně netesni. City vedou jenom k žárlivosti, ta stínem hamižnosti bývá.*

Rytíři Jedi byli obecně více spirituální a Sílu využívali spíše jako nástroj. Rytíři Jedi byl řád, který využíval tzv. světlou stranu Síly. Oproti nim stál řád, který využíval temnou stranu Síly, Sithové. Nebezpečím pro každého rytíře Jedi byla pýcha, sobectví, závist, hněv, jakákoliv prudká emoce, protože to vedlo k temné straně síly. Pro rytíře Jedi se tedy tyto projevy stávaly hříchem, jak jej definuje buddhistické učení. Rytíř Jedi měl vyprázdnit svoji mysl, ukáznit své tělo a být v souladu s okolím. Mistr Yoda, když trénuje Luka Skywalkerera v pátém díle, koriguje jeho emoce:

*Strach je cesta na temnou stranu. Strach vede ke hněvu, hněv vede k nenávisti, nenávist vede k utrpení. Cítím v tobě hodně strachu.*

Sithové na druhé straně chtěli plně využít moc. Využívat hněv, strach, emoce. Když se Luke ptá Yody v pátém díle, zda je temná strana silnější, učitel odpoví:

*Ne, ne, není. Snadnější, svůdnější a rychlejší.*

Milosrdenství bylo u Sithů proto chápáno jako slabost, co zdržuje a zabraňuje růstu. Můžeme-li říct, že je Síla jakási životní rovnováha, tak Sithové se snaží jednoznačně převážit tuto rovnováhu na svoji stranu. Ve třetím díle Star Wars kancléř Palpatin vypráví mladému Anakinovi Skywalkerovi legendu o mocném Sithovi, který se jmenoval Darth Plagueis. Ten měl moc porazit samotnou smrt a stal se nesmrtelným. Byl však zrazen a zabit vlastním učedníkem. Touhou po nesmrtelnosti, či spíše po oddálení smrti své ženy, se nechal Anakin svést na temnou stranu Síly. Starý motiv hledání nesmrtelnosti můžeme najít už v Eposu o Gilgamešovi, „bohorovenství“ je i tématem prvotního hříchu. Anakin, stejně jako Eva, byl sveden krásnými slovy, ale stal se přesný opak. Anakinova žena zemřela v důsledku jeho obrácení se k temné straně Síly, v důsledku toho, čím ji chtěl Anakin z její smrti zachránit. Pro řád Jedi měla tato zrada naprosto devastující účinky,

byl téměř vyhlazen. Jistá bohorovnost se odráží i v touze Dartha Vadera přesvědčit svého syna, aby se přidal na jeho stranu:

*Luku, můžeš zničit císaře. On to předpověděl, je to tvůj osud. Přidej se ke mně a společně můžeme vládnout galaxii jako otec a syn.*

Když Anakin v důsledku zrady vyvraždí děti, které se schovávají v chrámě Jedi, je to hrůzostrašné nejenom pro diváka, ale i pro obyvatele světa Star Wars. Ačkoliv koncept hříchu není pro většinu lidí v tomto světě znám, teror rozezná každý.

## 5.2.2 Milost

Svět Star Wars je sám o sobě velmi krutý. V prvním díle se setkáváme s rodinou otroků, kteří pracují pro majitele obchodu jménem Watto. V sedmém díle Rey krade a prodává zbytky ztroskotaných lodí, aby měla na jídlo. Je samozřejmě rozdíl mezi chudými a bohatými. Pro opuštění planety a vymanění se z běžné, kupříkladu farmářské celoživotní práce, je však třeba se přidat buď k armádě impéria, či později republiky, nebo se přidat k pašerákům.

V seriálu Mandalorian, sedmém dílu druhé série, je postava Mayfelda. Tento žoldák si odpykával trest ve vězení, navíc se pokusil zabít Manda, hlavní postavu. Mando si ho z vězení na chvíli „vypůjčí“. Mayfeld však pomůže hlavnímu hrdinovi dostat se do imperiální pevnosti, navíc zde sám provede záškodnickou činnost. Za tuto pomoc mu hlavní hrdina dovolí prominutí zbytku trestu ve vězení a nechá ho jít. Jako diváci máme pocit, že si to Mayfeld zaslouží. Vidíme jeho proměnu, známe jeho pohnutky, souhlasíme s tím, že má jít domů.

Podobným příkladem je záchrana Anakina Skywalkera z otroctví a přijetí do řádu Jedi. Ten chlapec má sice nadání, navíc však pomůže ostatním rytířům a podaří se mu zničit nepřátelskou vesmírnou stanici. Avšak řád Jedi ho odmítne přijmout mezi sebe. Chlapec prý jeví příliš velké známky strachu, který vede k temné straně Síly. Jeden z mistrů se i přes tuto emoci rozhodne ho vycvičit. Za tuto milost později řád téměř zaplatil svojí existencí.

Jiný druh milosti však vidíme v šestém díle. Zde mladý Luke Skywalker bojuje proti svému otci, ale odmítne ho zabít. Přes všechny potoky krve, které jeho otec prolil,

syn se nad ním slituje. Tato milost vyústila v uzdravení jeho otce. Ten posléze napadl císaře a zachránil svého syna, v poslední chvíli se v něm opět probudil Anakin Skywalker. Zde vidím nádhernou ukázkou křesťanské milosti. Darth Vader nebyl zachráněn proto, že by si to zasloužil. Ale proto, že ho syn miloval. Nezaslouženě. V důsledku této lásky však udělal něco nesobeckého, něco sebe uzdravujícího a odvrhl zlo. Tady je naplno vidět motiv nezasloužené milosti a její síly. Zde se domnívám, že se do Star Wars dostal naplno křesťanský motiv odpuštění.

Opakem milosti však není spravedlnost, ale krutost. Svět Star Wars většinou trpí nezájmem, ale krutost je i zde považována za překročení rovnováhy. Ve čtvrtém díle princezna Leia sdělí (falešnou) polohu základny rebelů. Přestože svým vězňům sdělí jméno planety, které po ní chtěli, jako demonstraci jejich síly jí ukážou paprsek, kterým zničí její domovskou planetu s několika miliony obyvatel. V takto nemilosrdném světě září milost jako drahokam, a nezasloužená o to víc.

### 5.2.3 Spása

Spása ve Star Wars nemá kosmologický charakter. Spousta obyvatel a světů uvítala nástup diktátora na trůn, neboť válka skončila a začal opět mír. Ale mír sám v galaxii nestačí. Během tohoto míru byla soustavně potlačována práva obyvatel na svobodu v rámci zachování impéria. Přesto je spása v podobě porážky zla možná.

Šestý díl Star Wars přinese tento očekávaný zvrát hned na několika rovinách. Jednak po zničení impéria propuknou po celé galaxii oslavy, jednak vidíme spásu Anakina Skywalkera, který díky milosti zvrátil zlo v dobro. George Lucas jde dál než jen k uznání, že se člověk může změnit. Po smrti na sebe rytíř Jedi může vzít podobu ducha a zjevovat se dalším rytířům, či tvorům, kteří mohou cítit Sílu. Na konci šestého dílu, po tom, co Anakin zemře, získá tuto podobu. Nedojde tedy jen k odpuštění od jeho syna, ale celá jeho podstata se změní a dá se říct, že mladý Luke Skywalker se stává spasitelem. Zachránil otcovu duši.

Je v tom jistá podobnost mezi Adamem, který přinesl do světa chaos, a Kristem, který ten chaos zničil.<sup>50</sup> Anakin tak jako Adam nechal vstoupit do světa zlo v podobě

---

<sup>50</sup> ZELENKA, *The Gospel According to Star Wars: Faith, Hope, and the Force*. str. 3

impéria, Luke Skywalker impérium porazil. Vojáci impéria jsou pořád ve světě, ale už ztratili vševládnoucí moc.

## 5.3 Středozemě

### 5.3.1 Hřích a pád

Ve Středozemi jsou přítomní bohové či andělské bytosti, Valar, neboli Ainur, co se chtěli podílet na tvorbě světa, avšak čím starší je svět, tím méně do něj Valar zasahují. Prvním hříchem, můžeme-li to tak nazvat, byla Melkorova touha tvořit. Hříchem je tedy odklonění se od mysli Erua. Dalším příkladem takového odpadnutí je vytvoření národa trpaslíků, kdy Aulë, kovář, který se nemohl dočkat vlastního tvoření, vytvořil sedm otců trpaslíků. Eru s tím nesouhlasil, a tak je Aulë, pln zármutku, chtěl zničit. Eru ale zarazil jeho počínání a vdechl trpaslíkům život.<sup>51</sup>

Cokoliv, co se událo ve spojení s Eruem, obsahovalo jeho oheň a vyústilo v dobro. Melkor však byl ten, který se chtěl sám postavit jeho vůli a vnutit svoji vůli ostatním. Někteří elfové byli Melkorem nalákáni a uneseni a stali se z nich skřeti. Ti skřeti, se kterými budou vést svobodné národy Středozemě války až do čtvrtého věku.

Elrond na radě v Roklince praví, že na začátku nic není zlé. Ani nejstrašnější záporná postava druhého a třetího věku, Sauron, nebyl zpočátku zlý.<sup>52</sup> V *Silmarillionu* jsou popsány pády několika říší a národů. Trpaslíci byli často naplněni závistí a chamtivostí, takže ve svých horách shromažďovali obrovské bohatství, čímž přilákali draky.<sup>53</sup>

Lidé, kteří byli díky pomoci ve válce s Melkorem odměněni dlouhým životem a byl pro ně vyzvednut ostrov Númenor, se během let odklonili od víry v Erua a díky Sauronově vlivu začali uctívat Melkora. Nakonec shromáždili flotilu a vydali se dobýt Valinor. Chtěli dosáhnout nesmrtelnosti. Eru je však ztrestal tím, že nechal flotilu rozdrtit a ostrov potopit. Zachránili se jen ti z nich, kteří pobývali v té době ve Středozemi.<sup>54</sup> Tento příběh se nápadně podobá vyprávění o Babylonské věži, kdy Númenorejci chtěli dosáhnout až do nebes – do Valinoru, který jim byl zapovězen.

---

<sup>51</sup> DROUT, *J.R.R. Tolkien Encyclopedia*, str. 134–135, heslo „Dwarves“

<sup>52</sup> TOLKIEN, *Společnost prstenu*, str. 300

<sup>53</sup> Např. TOLKIEN, *Hobit, aneb cesta tam a zase zpátky*, str. 10

<sup>54</sup> TOLKIEN, *Silmarillion*, str. 268

Pád jednoho z národů elfů, tzv. vzpoura Noldor, byl zapříčiněn elfem Fëanorem, nejzručnějším tvůrcem mezi dětmi Ilúvatara. Ten vyrobil, mezi jinými, tři silmarily, nejnádhernější ze všech šperků ve Středozemi. Prsteny mu však Morgoth (Melkor) ukradl a při tom zničil dva stromy Valinoru. Fëanor zavázal své syny přísahou, že budou nenávidět a pronásledovat každého tvora, který by držel nebo by jim upíral silmaril, který jim patří. To vedlo ke třem tzv. „zabíjením rodných“ neboli zabíjením elfů elfy. Fëanorova touha po pomstě zapříčinila vyhnanství téměř celého národa elfů Noldor z Valinoru.

Další pád lidí a trpaslíků byl zapříčiněn Sauronem, kdy v přestrojení naučil elfa Celebrimbora, Fëanorova vnuka snažícího se vyrovnat se svému předkovi, ukovat mocné prsteny a bylo tak ukováno devatenáct prstenů moci, tři pro elfy, sedm pro trpaslíky a devět pro lidi. Tři prsteny elfů byly včas poslány do bezpečí, ale Sauron Celebrimbora oklamal, neboť vykoval ještě jeden prsten. Ten, který je ústředním motivem příběhu Pán prstenů. Ostatní prsteny byly pod Sauronovou mocí, která prsteny pojila s touhou po moci. Tato touha uvrhla majitele trpasličích prstenů k ještě větší chamtivosti a téměř všechny tyto prsteny se ztratily. Prsteny lidí vedly jejich nositele k neukojitelné touze po moci a udělaly z nich příznaky. Opět to byl Sauronův příslib velikosti a nesmrtelnosti, který se ukázal být naprostým opakem a přinesl svým nositelům zkázu. Prsten moci, ukovaný Sauronem, má v sobě Sauronovu zlou vůli, která je vepsána do prstenu slovy černé řeči:

Jeden Prsten vládne všem,	One Ring to rule them all, One
Jeden jim všem káže,	Ring to find them,
Jeden všechny přivede, do	One Ring to bring them all and in
temnoty sváže	the darkness bind them
v zemi Mordor, kde se snoubí	In the Land of Mordor where the
šero se šerem.	Shadows lie.

V českém překladu je dle mého názoru velmi dobře zdůrazněna temnota, která v Tolkienově světě charakterizuje zlo. Tento prsten svedl Gluma (Sméagola), aby zabil



svého přítele Déagola. Dokázal otrávit mysl Isildura, krále Gondoru a Arnoru, a způsobil jeho smrt. Prsten sám byl obrovské pokušení pro elfy i pro čaroděje. Zaslepil Sarumana, který zradil svoji úlohu ve Středozemi jako čaroděj ochránce a přidal se na stranu Saurona. Čaroděj Gandalf i Galadriel, paní Lothlórienu, dokázali vzdorovat pokušení si prsten nasadit. Oba již měli elfí prsteny moci, Naryu a Nenyu, avšak Sauronův prsten moci by je zkorumpoval. Tolkien zde nastínil problém moci a pokušení hříchu. Ti nejmocnější byli vůči prstenu nejzranitelnější. Ať už by dokázali Saurona porazit, nebo ne, buď by se stali jeho loutkami, nebo by ho nahradili a stali by se novými temnými vládci. Prsten poskytuje svým nositelům iluzi božství a nesmrtelnosti, avšak za cenu ztráty sama sebe.<sup>55</sup>

Tolkien dále poukazuje na nebezpečí patřit k nějaké skupině.<sup>56</sup> Středověká látka sedmi smrtelných hříchů našla v Tolkienově světě uplatnění pro jednotlivé národy. Pro trpaslíky je pokušením chamtivost, pro elfy závist, pro lidi pýcha, pro enty je pokušením lenost, pro hobity obžerství, pro skřety hněv a pro nízké lidi v čele s Grímou (Červivcem) chlípnost.

Podíváme-li se na svět Středozemě z této perspektivy, pak Bilbo v *Hobitovi*<sup>57</sup> porazil svoji lenost a touhu po domácích pochoutkách, když se vydal na dobrodružství společně s trpaslíky, Thorin ve stejné knize porazil chamtivost, když odpustil Bilbovi, že mu ukradl „Arcikam“, vzácný diamant, aby zabránil válce. Elfové závidí i dar smrtelnosti pro lidi a závist byla často příčinou odchodu elfů za moře, avšak Elrond dokázal svoji dceru propustit z věčného života a sám odjet na západ. Příběh Denethorovy rodiny je ukázkou toho, jak pýcha zničila Denethora, správce Gondoru, když odmítl Gandalfovu pomoc a odmítl uvěřit, že jeho syn není mrtvý, avšak jeho syn Boromir dokázal pýchu rodu přemoci a z lítosti nad svým chováním chránil hobity před skřetí přesilou. Grímova chlípnost ho zamotala do pavučiny lží, kdy se stal Sarumanovým poskem a zatoužil po Éowyn, avšak Faramir, další Denethorův syn, s čistými úmysly získal její srdce. A pochod entů, který ukončil vládu Sarumana, byl napínavý zápas mezi váháním stromů a jejich konečným zapojením do chodu světa.

---

<sup>55</sup> KREEFT, *Tolkienovo vidění světa*, str. 12.

<sup>56</sup> NELSON, *Sins of middle-earth*

<sup>57</sup> TOLKIEN, *Hobit, aneb, Cesta tam a zase zpátky*

Tolkienův svět je tak dobrý, jak moc se daří lidem a dalším tvorům bojovat s hříchem kolem sebe, hlavně však v sobě. To činí Tolkienův svět tak napínavým.

### 5.3.2 Milost

Příběh Středozemě je plný strastí, pádů, ale zároveň i milosrdenství. Již dříve zmiňovaný rod elfů Noldor, v čele s Galadriel, dostal od Valar povolení k návratu zpět do Valinoru. Morgoth získal milost, v jejímž důsledku však ukradl silmarily a zničil oba valinorské stromy. Morgoth se příliš poddal zlu, načež odmítal dobro.

Beren a Lúthien, milostný příběh Silmarillionu o lásce mezi člověkem a elfkou, je mimo jiné příkladem milosti. Beren, aby získal Lúthien, dostal nespílitelný úkol ukrást jeden ze silmarilů Morgothovi. Vydal se na výpravu, kde se spojil s Finrodem Felagundem, jedním z elfských králů. Byli zajati Sauronem, který z nich chtěl vymámit cíl výpravy, a tak poslal vlkodlaka, aby každou noc jednoho z výpravy zabil. Předposlední den však Finrod zpřetrhal okovy a zabil vlkodlaka, sám smrtelně raněn. Tento příběh sebeobětování je ještě podtrhnut posledními slovy umírajícího elfa Berenovi:

*Odcházím nyní k dlouhému odpočinku v bezčasých síních za mořem a za Amanskými horami (síně Mandosu). Dlouho potrvá, nežli mě opět uvidí mezi Noldor, a možná se již podruhé nesetkáme v životě ani ve smrti, protože osudy našich plemen jsou rozděleny. Buď zdráv!*<sup>58</sup>

Beren byl poté zachráněn pomocí Lúthien a dokázali ukrást silmaril. Po cestě byl však napaden Morgothovým obrovským vlkem, který mu ukousl ruku i s klenotem. Beren nakonec dostal svolení ke sňatku, předtím se však vydal s elfy na výpravu za silmarilem, při které zemřel. Lúthien ho poprosila, aby na ni počkal v síních Mandosových, kam brzy žalem odešla také. Jakmile dorazila do síní, zazpívala tak smutnou píseň, že se valar Mandos slitoval a dal Lúthien volbu. Buď bude věčně žít jako elf ve Valinoru, nebo s Berenem prožije smrtelný život ve Středozemi. Zvolila si druhou

---

<sup>58</sup> TOLKIEN, Silmarillion, str. 163

variantu. Příběh je podobný řecké legendě o Orfeovi, který jde do podsvětí a zpívá tu nejnádhernější píseň, jakou podsvětí slyšelo.<sup>59</sup> Oproti Orfeovi však Lúthien uspěje a založí s Berenem rod, ze kterého vzejde například Elrond. Mandosova milost již nikdy nebyla zopakována, byl dán Lúthien ojedinělý dar v podobě nového života se svým milým.

V Hobitovi je scéna, která následuje po sérii hádanek mezi Glumem a Bilbem. Glum prohrál a měl Bilba dopravit z temných jeskyní zpět na světlo, místo toho se však rozhodl Bilba zabít a sníst. Bilbo si náhodou nasadil prsten a stal se pro Gluma neviditelným. V této chvíli mohl Bilbo Gluma zabít, ale neudělal to. Když se o Glumovi zmiňuje Frodo před Gandalfem, vyjadřuje rozhořčení nad tímto činem a tvrdí, že Glum je horší než skřeti a že zasluhuje smrt. Gandalf odvětil:

*„To asi ano. Spousta těch, co žijí, zaslouží smrt. A někdo umírá a zasluhuje život. Můžeš mu ho dát? Potom nevynášej příliš horlivě rozsudky smrti. Protože ani ti nejmoudřejší nedohlédnou do všech konců. Moc nedoufám, že se Glum napraví, než umře, ale možnost tady je. [...] Srdce mi říká, že má ještě sehrát nějakou roli, dobrou či zlou, než bude konec; a až k tomu dojde, Bilbova lítost možná rozhodne o mnoha osudech – v neposlední řadě i o tvém.“*<sup>60</sup>

Na Gandalfova slova skutečně došlo. V posledním díle totiž Frodo ztratí svoji vůli a nedokáže prsten vhodit do Hory osudu a tím ho zničit. Ovládne ho stejná moc jako kdysi Isildura a chce si Prsten nechat. Glum mu ho vyrve (přímo vykousne) z ruky a tím nad Frodem zlomí moc prstenu, což vyústí ve zničení Prstenu. Bez milosti by Frodo až k Hoře osudu nedošel, ani by nedokázal prsten zničit.<sup>61</sup>

Milost je i v odpuštění Rohanů vůči horským kmenům, které se přidaly na stranu Sarumana. Milost je v postoji Gandalfa vůči Sarumanovi, v tom, že ho nezabil. Zde se filmové a literární zpracování liší. Dle filmu byl Saruman zabit ve své věži, v knize se však nad ním Stromovous, dobyvatel Sarumanova Železného pasu, smiloval a nechal Sarumana jít. Ten zemřel mnohem později. Milost, v nemilosrdném světě, znamená

---

<sup>59</sup> BEAL, Orphic Powers in J.R.R. Tolkien's Legend of Beren and Lúthien, str. 4

<sup>60</sup> TOLKIEN, *Pán prstenů I*, s. 64.

<sup>61</sup> CHRISTOLM, *Demons, Choices and Grace in The Lord of the Rings*.

světlo ve tmě. Milost Erua, který nezničí Aulého stvoření. Milost je přirozeně vetkána do Tolkienova světa. Samotná smrt je milostí, ať už pro lidi, či pro elfy.

### 5.3.3 Spása

Středozemě je za celou svoji historii plná příběhů sebeobětování, bolestných ztrát a vítězství. Z hlediska spásy je zajímavé se soustředit na Pána prstenů. V této době Sauron získává opět sílu, sbírá armádu, lidé jsou k sobě nedůvěřiví, stará společenství upadají, elfové odcházejí na západ, nebo se uzavírají před světem. Bilbo Pytlík najde v jeskyni prsten, který odkáže svému synovci Frodovi. Je to prsten, který svedl Isildura, dávného krále Gondoru, a nyní padl do rukou malému hobitovi.

A přesto je to tento maličký hobit, jenž odnese Prsten do Hory osudu. Sice není sám a nezvládne se prstenu vzdát, přesto osud Středozemě stojí na něm a nakonec je to on, kdo porazí temného pána. Odehrávají se velké věci, Sauron útočí na království Gondor, čaroděj Saruman zradil, spojil se se Sauronem a útočí na království Rohan. A přeci, maličký tvor unikne pozornosti Saurona a dostane se až k hoře.

Připomíná to křesťanskou zvěst o zrození mesiáše ve chlévě. V té době Římská říše vítězí na všech frontách, řecká filosofie se dále rozvíjí, na naše území přicházejí Germáni. Ale přesto, spása přichází do malé vesničky malého království začleněného do obrovské říše. Stejně tak je to maličký hobit, který nese prsten moci, příliš malý, než aby připadal Sauronovi nebezpečný. Člen národa, který nikdy nechtěl od života víc než hezkou zahrádku a pivo k ruce.

## 5.4 Narnie

### 5.4.1 Hřích v Narnii

Hřích je v Narnii už od jejího založení v podobě příchodu čarodějnice. Dříve než Aslan začal tvořit svět, již tam s dětmi pobývala. Při první příležitosti se lva pokusí zabít, a to není ještě tvoření Narnie ani dokonáno.<sup>62</sup> Číslo sedm, počet knih ze světa Narnie, podporuje různé teorie – najít v těchto knihách kupříkladu sedm svátostí či smrtelných hříchů, které mají za následek určitou „katastrofu“, která se musí během knihy vyřešit.<sup>63</sup> Tyto teorie však podle mého názoru příliš zjednodušují a někde i ohýbají příběhy tak, aby do ní zapadly.

Příběh o Edmundovi v knize *Lev, čarodějnice a skříň* je příběhem zrady. Jeho první setkání s královnou čarodějnici však provázela nejdříve touha po sladkostech, kterou ona naplnila očarovaným tureckým medem. Následně popíchla Edmundovu pýchu, když mu nabídl, aby byl králem a jeho sourozenci jen služebníky.<sup>64</sup> To se však nevyplní a Edmund skončí v kobce sám. Nejdříve se setkáváme s Edmundem v Anglii, než přijde do Narnie. Zjišťujeme, že je jako bratr otravný a dětinský. Není však zlý. Ke hříchu je sveden spíše nevědomky, ale přesto se stalo. Lewis ukazuje reálné dopady reálných skutků, i když úmysly mohly být různé.

V *Čarodějově synovci* ze sebe strýc Andrew dělá boha a v příběhu vyplývá na povrch, že se nestará o nikoho dalšího a své zájmy klade před všechny ostatní, svůj blahobyt před zdraví své vlastní sestry. Sám ze sebe dělá jistou intelektuální elitu.<sup>65</sup>

V *Platbě Jitřního poutníka* je Eustác, malý chlapec, vystaven svojí lenosti a své uzavřenosti. Když se dostane do dračího sídla, uvidí zlato a pokusí se ho vzít. Napasovat to na pouhou hamižnost by bylo velmi ploché. Předchází tomu Lewisův komentář spíše o Eustácově omezenosti:

---

<sup>62</sup> LEWIS, *Čarodějův synovec*, str. 185

<sup>63</sup> HULAN, *Narnia and the Seven Deadly Sins*

<sup>64</sup> BOWEN, *The Problem of the Human Heart: Sin in The Chronicles of Narnia*, str. 3

<sup>65</sup> BOWEN, *The Problem of the Human Heart: Sin in The Chronicles of Narnia*, str. 9.

*Většina z nás asi ví, co by tak člověk mohl čekat v dračím doupěti, ale jak už jsem řekl, Eustác vůbec nečetl ty správné knížky. V těch jeho toho bylo spousta o dovozu, vývozu, státních zřízeních a umělém zavlažování, ale s draky to tam bylo slabé.<sup>66</sup>*

Ve Stříbrné židli je Eustác s jeho spolužačkou Jill poslán do Narnie hledat prince Rilliana. Jejich hřích je přehnaná sebejistota a neposlušnost. Aslan jim velmi důrazně vštěpí znamení, která mají sledovat, ale oni ho neuposlechnou.

V knize Kůň a jeho chlapec je mluvící kůň Brí připraven o svoji pýchu, když nedokáže ochránit lidi kolem sebe.

V Poslední bitvě Lewisovo pojetí hříchu v Narnii dostává nový, kosmický rozměr.<sup>67</sup> Tato kniha v závěru pojednává o eschatologii a hříšnosti, která jí předchází. Na začátku je opičák Vytáčka, který svého přítele, osla Zmatlíka převlékne do lví kožešiny a předstírá, že je to Aslan. Zvířata v Narnii uvěří, ale celé jeho „modlářství“ a využívání ostatních vede k posledním věcem, které uzavírají příběh Narnie.

Budeme-li se však ptát po prvotním hříchu, mohlo by jím být přivedení čarodějnice do Narnie. Dozvídáme se, že na dlouhou dobu ovládala Narnii a zařídila, že byla stále zima, ale nikdy Vánoce. Byl to čas krutovlády. Cokoliv, co se v Narnii děje proti vůli Aslana, je v rozporu s přirozeným řádem věcí. Jednak jsou Lewisovy knihy edukativní způsob, jak dětem zprostředkovat Lewisovu apologetickou činnost, jednak na dětských osudech ukazují, co je vlastně hřích a jaké má důsledky. V Narnii upřímní lidé dobrého srdce najdou pomoc od Aslana, zlo zde vždy vychází ze samotného jedince. Edmund by neprodal své sourozence, kdyby kus špatnosti neměl v sobě. Opičák Vytáčka by se na nic nezmohl, kdyby byl jeho přítel zdravě uvažující jedinec. Hřích však může na nerozhodné padnout, poté se dostavují následky.

## **5.4.2 Milost**

Narnie je už sama o sobě milostí pro své návštěvníky. V již výše zmiňované části Plavby Jitřního poutníka se Aslan dětem svěruje, že je na našem světě znám pod jiným jménem. Děti jsou v Narnii proto, aby ho mohly lépe poznat. Určitě je na světě obrovská spousta dětí, které by rády žily v Narnii, ale byly vybrány jen některé. Nezasloužená

---

<sup>66</sup> LEWIS, Plavba jitřního poutníka, str. 59.

<sup>67</sup> BOWEN, tamtéž, str. 31.

Aslanova milost. Stejně tak je příběh knihy Lev, čarodějnice a skříň příběhem milosti, kdy je Edmund omilostněn za zradu, sourozenci jsou omilostněni svojí sestrou za to, že jí nevěřili, že Narnie existuje, faun Tumnus je omilostněn Lucinkou za to, že jí chtěl vyzradit čarodějnici.

Každý z projevů milosti však proměňuje jedince. Každé dítě je proměněno svojí návštěvou Narnie, sourozenci si jsou k sobě ještě blíží, Edmund přestane být tak sobecký a faun Tumnus získá odvahu. Lewis nádherně propojuje milost s jejími dopady. Lewis ukazuje sílu milosti jako takové.

V Narnii je však ještě jedna, eschatologická milost, na konci času. Kalormeňané věří v boha Taše, ale ukáže se, že na konci času je přivítal sám Aslan. Ten však ubohého, zaskočeného a sklíčeného Kalormeňana uklidní.

*„Běda, Pane, já nejsem tvým synem, nýbrž služebníkem Tašovým. Dítě, odpověď, všechny tvou službu Tašovi přijímám, jako bys ji byl konal pro mne.‘ [...] Neboť my dva [Aslan a Taš] se od sebe lišíme natolik, že pro mne nikdo nemůže vykonat nic zlého a pro něj nikdo nemůže vykonat nic dobrého. Když tedy bude někdo přísahat při Tašovi a dodrží svou přísahu proto, že je to přísaha, přísahal ve skutečnosti při mně, třebaže o tom nevěděl, a budu to já, kdo ho odmění. A jestliže někdo spáchá v mém jménu nějakou krutost, je to Tas, komu slouží, třebaže vyslovuje jméno Aslan, a Taš je ten, kdo jeho čin přijímá.“<sup>68</sup>*

Aslan sám, stejně tak jako Kristus, přináší naději. Autor se zde vypořádává s myšlenkou, co se stane s lidmi, kteří v Krista nevěří, kteří nevěří tomu, že je spasitel. Oproti určitým proudům v křesťanství zde Lewis staví Aslana jako garanta spásy a milosrdného soudce. „Sloužil-li jsi věrně a dobře, není možné, abys nesloužil mně.“

### 5.4.3 Spása

Aslan je tím, který má spasit svoji říši. On je tvůrcem, vykupitelem a spasitelem. Nejdříve se však s Aslanem setkáme jako s dlouho očekávaným hrdinou v knize Lev, čarodějnice a skříň. Lucinka se zeptá pana bobra na to, zda je Aslan člověk, ten jí odvěti:

---

<sup>68</sup> LEWIS, *Poslední bitva*, str. 131

*„To víš, že ne. Je to král lesa, vždyť vám to říkám, a syn Velkého zámořského císaře“<sup>69</sup>.*

Velký zámořský císař může odkazovat k Bohu otci tak, jako odkazuje Aslan k Synovi. Když se Aslana zeptá Šasta, kým je, Aslan odvětví trinitárním „JÁ“:

*„Já,“ odpověděl hlas, velmi tiše a hluboko, až se zachvěla zem; a pak znovu: „Já,“ nahlas, jasně a vesele; a potřetí „Já,“ tak tichoučkým šepotem, že to bylo sotva slyšet, a přece to člověka úplně obklopilo, jako by tím začalo ševelit listí.<sup>70</sup>*

V knize Lev, Čarodějnice a skříň se odehraje malý příběh vykoupení. Edmund lituje své zrady a je zachráněn, ale čarodějnice si žádá jeho krev. Aslan se s čarodějnici dohodne a na Edmundovo místo nastoupí sám. Krev nevinného smaže vinu. Na cestě na popravu jsou s Aslanem dvě dívky, Lucinka a Zuzana. V této scéně prožívá Aslan samotu Getseman.

*„Budu rád, když nebudu muset jít sám,“ řekl pak. [...] A Aslanova krásná hlava visela nyní tak smutně dolů - skoro se ploužila po zemi. Pak klopýtl a tichounce zasténal. „Aslane, můj milý Aslane!“ řekla Lucinka. „Co je ti? Pověz nám.“ „Není ti dobře?“ ptala se Zuzana. „Jsem smutný a jsem opuštěný,“ pravil Aslan. „Položte mi, holčičky, ruce na hlavu, abych je cítil v hřívě, a tak půjdeme dál.“<sup>71</sup>*

Čarodějnice s jeho obětí za chlapce s radostí souhlasí a zabije ho obřadně na Kamenném stole. Aslan však vstane z mrtvých. Odvolává se na pradávne proctví:

*...je-li místo zrádce usmrcena nevinná oběť, která se nabídne dobrovolně, zlomí se Kamenný stůl a sama smrt se zvrátí.<sup>72</sup>*

Jeho vzkříšení je opět velmi rezonující s postavou Krista. Položil život za zrádce, ale byl vzkříšen a jako vzkříšený lev bojuje proti čarodějnici. Nejdříve navštíví její hrad a probudí k životu všechny proměněné v kámen. Poté se vrhne do probíhající bitvy.

Ve třetím díle, Plavba Jitřního poutníka, Aslan prozrazuje, kým je:

---

<sup>69</sup> LEWIS, *Lev, čarodějnice a skříň*, str. 49

<sup>70</sup> LEWIS, *Kůň a jeho chlapec*, str. 111

<sup>71</sup> LEWIS, *Lev, čarodějnice a skříň*, str. 89.

<sup>72</sup> LEWIS, *Lev, čarodějnice a skříň*, str. 97.



*„Ale tam (ve vašem světě) mám jiné jméno. Budete se muset naučit znát mě pod tím jménem. Do Narnie jste se dostali právě proto, abyste mne tu trochu poznali a mohli mě potom tím lépe poznávat tam.“<sup>73</sup>*

Aslan je tedy zachráncem a spasitelem. Co je však zajímavé, nikdy nejedná sám. Vždy má pomocníky z našeho světa, konkrétně dětské postavy. Jsou to děti, které vedou jeho armádu, které se vydávají hledat ztraceného prince apod. Aslanův postoj poukazuje na důvěru ve schopnosti těch maličkých. Dohlíží na ně a nechává je růst k velikosti.

---

<sup>73</sup> LEWIS, *Plavba Jitřního poutníka*, str. 170.

## 6 Shrnutí

### 6.1 Stvoření a zánik

Biblický příběh o stvoření (do 6. dne) je příběhem samostatně tvořícího Boha, který slovem tvoří svět. Bůh řekl... a bylo. Nejblíže této konstrukci má dílo C. S. Lewise, kde Aslan zazpívá a stane se. Na konci tvoření pak pronese řeč „probuzení“ k Narnianům. Tolkien vnímá stvoření jako součinnost andělských bytostí či nižších bohů. Jakmile bytosti dozpívají, Eru jim ukáže, co svojí melodií stvořily. Oba autoři používají motiv hudby jakožto ukázkou harmonie při stvoření.

Tolkien i Lewis využívají stvoření jako akt ukazující k nějakému plánu. Vycházejí z představy začátku i konce. George Lucas naopak vnímá stvoření jako nezajímavý aspekt. Ve Star Wars se opakují cykly krutovlády a míru, kde není nic nového pod sluncem. V žádných Lucasových filmech nebylo stvoření nijak zmíněno, je to vesmír bez cíle. Světem prostupuje jen Síla, která udržuje živé věci v rovnováze. Vše, co se děje, je vinou tvorů, kteří tvoří či ničí podle svého přesvědčení.

### 6.2 Hřích, milost a spása

Hřích je porušení řádu a všechny světy mají tento řád v sobě. Ve světě Star Wars bychom použili termínu „narušení rovnováhy“. Zde se překvapivě všichni shodují v devastujícím účinku porušení řádu. Hřích dokázal změnit celý běh světa. Ve Star Wars se ujalo krutovlády Impérium, v Narnii čarodějnice převzala na dlouhé roky vládu, Středozemi pokrýl Morgoth temnotou. Rozdíl je však v tom, co následuje. Ve Star Wars je možné navrátit rovnováhu a nastolit opět v galaxii dobro, jedná se tedy o vyvážení stavu z momentu, kdy je svět v chaosu. Tolkien i Lewis však hřích vidí jako porušení, které už se nikdy nemůže vrátit do dřívějšího stavu. Dá se spravit či pozměnit budoucnost, ale svět už nikdy nebude takový, jaký býval. Z toho vyplývá i pozměňující síla milosti. Ve Star Wars je to něco, co usměrňuje nerovnováhu, dává duši klid. U Tolkiena je to však dar, který může být využit, či zneužit. Lewis milost chápe jako prozíravý Aslanův akt, jímž mění dějiny.

### 6.3 Teologie tří světů

V Tolkienově světě jsou lidé v okolí dalších ras a národů. Ukazuje jejich slabosti a strach, odvahu některých a zbabělost jiných. Ale člověk, ať už jeho osud je jakkoliv dlouhý, má možnost být věrný a odvážný a bojovat na straně dobra. Zvláštní kombinací různých vlivů, ať už pohanských či křesťanských, vytvořil Tolkien svět, kde je křesťanství rozeznatelné, ale ne vnucované. Nejde tedy o křesťanství, ale o svět, ve kterém postavy žijí prodchnuty křesťanským duchem. Ať už jsou ateisté, či věří v Eru Ilúvatara, jsou to jejich činy proti zlu a temnotě, které rozhodují. Jakkoliv maličký se jedinec může zdát, může porazit i obrovské zlo.

Svět C. S. Lewise je světem, který přímo odráží jeho křesťanské chápání světa. Celá Narnie, její dějiny i cíl, se točí kolem Aslana. Moudrého, rozvážného, divokého, laskavého a milujícího. Skrze Aslana se děti, nejenom ty přímo pozvané do Narnie, ale i čtenáři, učí poznávat Krista v našem světě. Boj proti Aslanovi je vždy boj proti životu a radosti. I když se zdá, že Bůh – Aslan je nám vzdálený, on tam je. Je vždy přítomný a má lidi rád.

Ve Star Wars se opakuje téma rovnováhy, které prostupuje celým dílem. Toužit usilovně po něčem, chtít pomstu, cítit zlost, to je výkyv rovnováhy na druhou stranu. Ve světě George Lucase je jedinec často podřízen událostem okolo. Může je změnit, ale jen do určité míry. Smrt za druhé či za správnou věc je velmi cenná a pomáhá porazit obrovské zlo. Dobro však samo o sobě nemůže vyhrát; zlo, pokud se lidé brání, také ne. Ve Star Wars jde tedy o každodenní boj mezi terorem a mírem, mezi tyranii a volností.

Samozřejmě že se světy dají hodnotit podle propracovanosti, hloubky teologie či použít nějakou jinou metodu, ale taková snaha by šla proti jejich vnitřní logice. Tyto světy nevznikly jako teologický traktát, jako učebnice dogmatiky. Jsou výpovědí jednotlivých autorů o tom, jak oni sami nahlíží na svět. Nakonec by nejjednodušší porovnání mohlo znít takto: V jakém z těchto světů bychom chtěli žít?

## Seznam literatury

- BEAL, Jane. (2014) "Orphic Powers in J.R.R. Tolkien's Legend of Beren and Lúthien,"  
Journal of Tolkien Research: Vol. 1: Iss. 1, Article 1.
- BOUBLÍK, Vladimír. *Teologická antropologie: člověk v Kristu Ježíši*. Vyd. v KNA 2.  
Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. Teologie (Karmelitánské  
nakladatelství). ISBN 80-7195-059-9.
- CARPENTER, Humpfrey. (2016). *J.R.R. Tolkien: A biography*. London: HarperCollins.
- CARTER, Lin. (2002). *Tolkien: zákulisí Pána prstenů*. Vyd. 1. Praha: Argo, 180 s. ISBN  
807203457x.
- CHRISTOLM, Ch. (2008) *Demons, Choices and Grace in The Lord of the Rings*.  
Mallorn: Journal of the Tolkien Society, Issue: 45
- DROUT, M. D. C. (2013). *J.R.R. Tolkien Encyclopedia: Scholarship and Critical  
Assessment* (1st ed.). Routledge.
- EDWARDS, Bruce L. (2007). *C. S. Lewis: Life, Works, and Legacy. Praeger  
Perspectives*. ISBN 978-0-275-99116-6.
- FORD, P. F. (2005). *Companion to Narnia, Revised Edition: A Complete Guide to the  
Magical World of C.S. Lewis's The Chronicles of Narnia* (Revised ed.).  
HarperCollins Narnia
- Heidelberský katechismus: křesťanské učení: 129 otázek a odpovědí*. Druhé, doplněné  
vydání. Přeložil Peter CIMALA. [Praha]: Návrat domů, 2018. ISBN 978-80-7255-  
418-8.
- HORNER, I. B. (2000). *The Minor Anthologies: Buddhavamsa – Chronicle of Buddhas  
& Cariyapitaka - Basket of Conduct* (v. 3). The Pali Text Society.
- HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti  
v myšlení a díle C.S. Lewise*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury,  
2014. Quaestiones quodlibetales. ISBN 978-80-7325-347-9.
- HOŠEK, Pavel. *Kouzlo vyprávění: [proměňující moc příběhu a "křest fantazie" v pojetí  
C.S. Lewise]*. Praha: Návrat domů, c2013. ISBN 978-80-7255-293-1.
- HOŠEK, Pavel. *Sloužím Tajnému ohni: duchovní zdroje literární tvorby J.R.R. Tolkiena*.  
Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2020. ISBN 978-80-7325-499-5.

- HULAN, David (1970) "Narnia and the Seven Deadly Sins," Mythcon Proceedings: Vol. 1: Iss. 1, Article 6.
- JONES, B. J. (2017). *George Lucas: A Life* (Reprint ed.). Back Bay Books.
- KASPER, Walter. (2003). *Uvedení do víry*. 2. české vyd. Svitavy: Trinitas, Studium. ISBN 80-86036-69-3.
- Katechismus katolické církve*. Přeložil Josef KOLÁČEK. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, 1995. ISBN 80-7113-132-6.
- KING, D. W. (200 C.E.). *Narnia and the Seven Deadly Sins*. Cslewis.drzeus.net <https://cslewis.drzeus.net/papers/narnia-seven-deadly-sins/>
- KREEFT, Peter. Tolkienovo vidění světa: křesťanská filozofie Pána prstenů. Praha: Paulínky, 2014. Svědectví (Paulínky). ISBN 978-80-7450-154-8.
- LARSEN, Kristine (2019) "While the World Lasted": *Eschatology in Tolkien's 1930s Writings*, Journal of Tolkien Research: Vol. 7 : Iss. 1 , Article 4. Available at: <https://scholar.valpo.edu/journaloftolkienresearch/vol7/iss1/4>
- LEWIS, C. S. *Čarodějův synovec*. 3. vyd. Ilustroval Pauline BAYNES, přeložil Veronika VOLHEJNOVÁ. Praha: Fragment, 2015.
- LEWIS, C. S. *Lev, čarodějnice a skříň*. 3. vyd. Ilustroval Pauline BAYNES, přeložil Veronika VOLHEJNOVÁ. Praha: Fragment, 2015. ISBN 978-80-253-2325-0.
- LEWIS, C. S. *Plavba Jitřního poutníka*. 3. vydání. Ilustroval Pauline BAYNES, přeložil Veronika VOLHEJNOVÁ. V Praze: Fragment, 2015. ISBN 978-80-253-2328-1.
- LEWIS, C. S. *Poslední bitva*. 3. vydání. Ilustroval Pauline BAYNES, přeložil Veronika VOLHEJNOVÁ. V Praze: Fragment, 2016. ISBN 978-80-253-2330-4.
- LEWIS, C. S. *Stříbrná židle*. 3. vydání. Ilustroval Pauline BAYNES, přeložil Veronika VOLHEJNOVÁ. V Praze: Fragment, 2016. ISBN 978-80-253-2329-8.
- LEWIS, C. S. (1966). *Surprised by Joy (The Shape of My Early Life)* [SURPRISED BY JOY] [Paperback]. HarvestBooks.
- NELSON, C. W. (2003). The Sins of Middle-earth: Tolkien's Use of Medieval Allegory. In J. Witalec (Ed.), *Twentieth-Century Literary Criticism* (Vol. 137). Gale. (Reprinted from *J. R. R. Tolkien and His Literary Resonances: Views of Middle-Earth*, pp. 83-94, by G. Clark & D. Timmons, Eds., 2000, Greenwood Press)
- NOVOTNÝ, Vojtěch. *Úvod k eschatologii* [online]. Praha, 2011 [cit. 2021-04-03].

- POLLOCK, D. (1999). *Skywalking: The Life And Films Of George Lucas, Updated Edition (Updated ed.)*. Da Capo Press.
- PUBLISHING, C. (1979). *Book of Common Prayer, Pew, Red (Pew ed.)*. CHURCH PUBLISHING INC.
- SANSWEET, S. J. (2009). *The complete Star Wars encyclopedia*. London: Titan.
- STERLING, G. G. (1997) "The Gift of Death": Tolkien's Philosophy of Mortality," *Mythlore: A Journal of J.R.R. Tolkien, C.S. Lewis, Charles Williams, and Mythopoeic Literature*: Vol. 21: No. 4, Article 3.
- TOLKIEN, J. (1992). *The Book of Lost Tales, Part Two (The History of Middle-Earth, Vol. 2)*. Del Rey.
- TOLKIEN, J. R. R. *Hobit, aneb, Cesta tam a zase zpátky*. Ilustroval Jemima CATLIN, přeložil František VRBA. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-0884-2.
- TOLKIEN, J. R. R. *Pán prstenů I*. Přeložil Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ. Praha: Supraphon, p2006.
- TOLKIEN, J., & TOLKIEN, C. (2014). *The Silmarillion (Reissue ed.)*. Mariner Books.
- W.G., I. P. S., & RYKOVA, S. (2018). Karma and Sin: Foundation of Moral Philosophy in Theravāda Buddhism and Eastern Orthodoxy. Proceedings of the 4th International Symposium on Social Science (ISSS 2018). 4th International Symposium on Social Science (ISSS 2018). <https://doi.org/10.2991/iss-18.2018.85>
- WALLACE, D., Fry, J., & Fullwood, I. (2009). *Star wars: The essential atlas*. New York, NY: Del Rey.
- WHITE, D. (2000). *George Lucas*. Van Haren Publishing.
- ZEGRALÍNSKA, M. (2013). The Eschatological Dimension of C. S. Lewis' The Last Battle.. In *A Critical Approach to the Apocalypse* (s. 151–159). BRILL. [https://doi.org/10.1163/9781848882706\\_013](https://doi.org/10.1163/9781848882706_013)
- ZELENKA, M. (2010). *The Gospel According to Star Wars: Faith, Hope, and the Force*. *Journal of Catholic Education*, 14(2). <https://doi.org/10.15365/joce.1402082013>